

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
UNIVERSITY OF PIRAEUS

ΣΧΟΛΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Χρηματοοικονομική και Τραπεζική
με κατεύθυνση στη Χρηματοοικονομική και Τραπεζική Διοικητική

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ:

**ΜΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΑ ΔΑΝΕΙΑ ΚΑΙ ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ
ΠΤΩΧΕΥΣΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ**

ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

A.M.: ΜΧΡΗ 1505

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Καθηγητής Γ. Διακογιάννης (Επιβλέπων Καθηγητής)

Επίκουρος Καθηγητής Χ. Τσούμας (Συνεπιβλέπων Καθηγητής)

Καθηγητής Δ. Κυριαζής

ΠΕΙΡΑΙΑΣ, ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2017

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ολοκλήρωση της παρούσας διπλωματικής εργασίας, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Γεώργιο Διακογιάννη καθώς και τον συνεπιβλέποντα καθηγητή μου κ. Χρήστο Τσούμα, για τη συμβολή και την καθοδήγησή τους.

Θα ήθελα επίσης, να ευχαριστήσω τα μέλη της οικογένειάς μου, τη μαμά μου τον αδερφό μου και τον θείο μου, που με στηρίζουν σε ότι και αν κάνω και για ότι μου έχουν προσφέρει μέχρι τώρα στη ζωή μου.

Τέλος, ευχαριστώ όλους εκείνους που με υποστήριξαν και με ανέχτηκαν σε οποιαδήποτε πτυχή της ζωής μου.

Βασιλοπούλου Βασιλική

ΣΥΝΟΨΗ

Η εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής διατριβής γίνεται στα πλαίσια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών << Χρηματοοικονομικής και Τραπεζικής >> του πανεπιστημίου Πειραιώς. Αντικείμενο της μελέτης αυτής, αποτελεί ο τραπεζικός τομέας και πιο συγκεκριμένα πώς επηρεάζεται η πιθανότητα πτώχευσης των ευρωπαϊκών τραπεζών από τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια.

Αρχικά, γίνεται αναφορά στη σπουδαιότητα και τα προβλήματα του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Ακολουθεί, μια μικρή εισαγωγή στη τραπεζική παρουσιάζοντας τις λειτουργίες των τραπεζών και τους τραπεζικούς κινδύνους.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, γίνεται αναφορά στο θεσμικό πλαίσιο, το οποίο θέτει κανόνες για την αποτελεσματική λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Στο τρίτο κεφάλαιο της παρούσας διπλωματικής παρουσιάζεται η έννοια των μη εξυπηρετούμενων δανείων δίνοντας έμφαση στους παράγοντες συσσώρευσης τους και στην σημασία τους.

Τα αποτελέσματα της εμπειρικής ανάλυσης παρουσιάζονται και αναλύονται στο τέταρτο κεφάλαιο. Τα δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν αντλήθηκαν από την οικονομική βάση δεδομένων Datastream (Thomson Reuters) και αποτελείται από ενεργές τράπεζες 20 χώρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη χρονική περίοδο 2000 έως 2016.

Από τα αποτελέσματα, συμπεραίνουμε ότι η αθέτηση των υποχρεώσεων μιας μέσης ευρωπαϊκής τράπεζας επηρεάζεται από τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια και τις προβλέψεις της. Τα συμπεράσματα και προτάσεις παρουσιάζονται αναλυτικά στο πέμπτο κεφάλαιο.

Λέξεις κλειδιά:

μη εξυπηρετούμενα δάνεια, αθέτηση υποχρεώσεων, πτώχευση, πιστωτικός κίνδυνος, Ευρωπαϊκές τράπεζες, κεφάλαιο τραπεζών.

ABSTRACT

This diploma thesis is part of the graduate program in Finance & Banking Management of University of Piraeus. The subject of this thesis is the banking sector and especially how non-performing loans are affecting the possibility of bankruptcy of European banks.

In the first part, a brief insight of the importance of the financial system is presented alongside with the major threats that it is facing. After this, an introduction in banking and the basic banking operations are mentioned in addition with the banking risks.

The second chapter is dealing with the legal background that set the rules that ascertain the efficient operation of the financial and banking system. In the third chapter of this dissertation, the term of non-performing loans is presented, emphasizing their accumulation factors and their importance.

The results of this empirical analysis are presented and analyzed on chapter number four. The data were collected from the financial data base “Datastream” (Thomson Reuters) that is consisted of active banks of 20 countries of the European Union for the period of 2000 until 2016.

The conclusion of this result is that the default of an average European bank is affected by non-performing loans and its provisions. Conclusions and potential action steps are presented in detail in the fifth chapter.

Keywords:

Non-performing loans, default, bankruptcy, credit risk, European banks, bank capital.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευχαριστίες.....	02
Σύνοψη	03
Abstract	04
Περιεχόμενα πινάκων	07
Κεφάλαιο: 1ο	08
<u>Εισαγωγή στο Χρηματοπιστωτικό Σύστημα και τη Τραπεζική</u>	08
1.1 Έννοια – σπουδαιότητα του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος.....	08
1.2 Προβλήματα του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος.....	10
1.2.1 Ασύμμετρη πληροφόρηση – αιτίες και αντιμετώπιση	10
1.3 Λειτουργίες μιας Τράπεζας	12
1.4 Τραπεζικοί Κίνδυνοι.....	15
1.4.1 Παράγοντες που επηρεάζουν τον κίνδυνο	18
1.4.1.1 Τραπεζικός Ανταγωνισμός	19
1.4.1.2 Εγγυήσεις - Σχέση τράπεζας με δανειολήπτη.....	20
1.4.1.3 Δομή – Μέγεθος.....	23
Κεφάλαιο: 2ο	24
<u>Ο Ρόλος του Θεσμικού Πλαισίου – Εποπτεία</u>	24
2.1 Εποπτικές Αρχές	24
2.2 Βασιλεία I και II	26
2.2.1 Έμφαση στον Τρίτο πυλώνα – πειθαρχία της αγοράς	28
2.3 Βασιλεία III	30
2.4 Κεφάλαιο Τραπεζών	31
2.5 Αναμενόμενη Κυβερνητική στήριξη των τραπεζών	32

Κεφάλαιο: 3ο	34
<u>Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια</u> (Non - Performing Loans – NPLs).....	34
3.1 Εισαγωγή – ορισμός	34
3.2 Λόγοι συσσώρευσης υψηλού αποθέματος μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPLs)	35
3.2.1 Οικονομικοί παράγοντες	36
3.2.2 Μη Οικονομικοί παράγοντες	38
3.3 Σημασία των μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPLs) για την υγεία του τραπεζικού τομέα	40
Κεφάλαιο: 4ο	42
<u>Εμπειρική Ανάλυση</u>	42
4.1 Δεδομένα	42
4.2 Μεταβλητές	43
4.3 Οικονομικά προβλήματα και αντιμετώπιση τους	47
4.4 Αναμενόμενα αποτελέσματα	50
4.5 Οικονομική Τεχνική	51
4.6 Εξίσωση προς εκτίμηση	52
4.7 Ανάλυση αποτελεσμάτων	53
Κεφάλαιο: 5ο	60
<u>Σύνοψη και προτάσεις</u>	60
Παράρτημα	62
Βιβλιογραφία	71

Περιεχόμενα Πινάκων

Πίνακας 1.1. : Απλοποιημένος ισολογισμός τυπικής τράπεζας	13
Πίνακας 4.1: Ορισμοί μεταβλητών	43
Πίνακας 4.2: Προσδιορισμός ανεξάρτητων μεταβλητών	45
Πίνακας 4.3: Περιγραφικά στατιστικά.....	46
Πίνακας 4.4: Συσχέτισης των συντελεστών (Correlation Matrix).....	48
Πίνακας 4.5: Αναμενόμενα αποτελέσματα ανεξάρτητων μεταβλητών.....	50
Πίνακας 4.6: Αποτελέσματα παλινδρομήσεων με έμφαση στα NPLs	54
Πίνακας 4.7: Αποτελέσματα παλινδρομήσεων με έμφαση στις προβλέψεις...57	

1ο Κεφάλαιο:

Εισαγωγή στο Χρηματοπιστωτικό Σύστημα

1.1 Έννοια – σπουδαιότητα του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος

Οι λειτουργίες του χρηματοπιστωτικού συστήματος συμβάλλουν στην ανάπτυξη της οικονομίας μιας χώρας. Συγκεκριμένα, το χρηματοπιστωτικό σύστημα επιτυγχάνει ορθολογικότερη κατανομή των διαθέσιμων κεφαλαίων, προάγει νέα χρηματοπιστωτικά προϊόντα, συμβάλλει στη μείωση του κινδύνου και μειώνει το κόστος των συναλλαγών και το κόστος της πληροφόρησης.

Σύμφωνα με τους P. Howells και K. Bain (1998), το χρηματοπιστωτικό σύστημα μπορεί να οριστεί ως το σύμπλεγμα των αγορών για χρηματοοικονομικά προϊόντα καθώς και τα άτομα και οι οργανισμοί που δραστηριοποιούνται σε αυτές τις αγορές.

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα αποτελείται λοιπόν, από τις αγορές χρήματος και κεφαλαίου. Αγορά χρήματος είναι η αγορά χρηματοοικονομικών προϊόντων (χρεόγραφα) με διάρκεια μικρότερη του ενός έτους, ενώ η αγορά κεφαλαίου έχει μακροχρόνιο επενδυτικό ορίζοντα. Τα προϊόντα της αγοράς κεφαλαίων έχουν μεγαλύτερο κίνδυνο και μικρότερη ρευστότητα σε σχέση με τα προϊόντα της αγοράς χρήματος.

Οι συμμετέχοντες στο χρηματοπιστωτικό σύστημα μπορεί να είναι ιδιώτες ή θεσμικοί επενδυτές, εθνικές και πολυεθνικές επιχειρήσεις, χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί και Κεντρικές Τράπεζες. Οι λόγοι συμμετοχής τους ποικίλλουν ανά κατηγορία συμμετεχόντων. Συγκεκριμένα, οι ιδιώτες και οι θεσμικοί επενδυτές συμμετέχουν για κερδοσκοπικούς σκοπούς, οι επιχειρήσεις για να εξασφαλίσουν ρευστότητα με δανεισμό κεφαλαίων, οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί για άντληση κεφαλαίων και χορήγηση δανείων και τέλος οι Κεντρικές Τράπεζες για την άσκηση της νομισματικής πολιτικής.

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα παρέχει τα μέσα και τις υπηρεσίες για την απρόσκοπτη μεταβίβαση των χρηματικών πόρων από τις πλεονασματικές

στις ελλειμματικές μονάδες.¹ Αυτή η μεταβίβαση χρηματικών πόρων από τις πλεονασματικές στις ελλειμματικές μονάδες πραγματοποιείται άμεσα ή έμμεσα.

Άμεση χρηματοδότηση είναι η απευθείας χρηματοδότηση από τις πλεονασματικές μονάδες με την έκδοση αξιόγραφων από την επιχείρηση που χρηματοδοτείται. Στην περίπτωση της άμεσης χρηματοδότησης δεν παρεμβαίνουν οι πιστωτικοί οργανισμοί και η αξιολόγηση των επενδυτικών ευκαιριών πραγματοποιείται από τους επενδυτές.

Στην έμμεση χρηματοδότηση συμμετέχουν το αποταμιευτικό κοινό, οι διαμεσολαβητικοί πιστωτικοί οργανισμοί (τράπεζες) και οι επιχειρήσεις. Στην περίπτωση της έμμεσης χρηματοδότησης οι αποταμιεύσεις κατατίθενται στις τράπεζες οι οποίες τις χορηγούν ως δάνεια. Εδώ οι πιστωτικοί οργανισμοί, οι τράπεζες φέρουν την ευθύνη για την αξιολόγηση των επιχειρήσεων και των προτάσεων για τη χρηματοδότηση τους.

Σκοπός λοιπόν, του χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι η αποτελεσματικότητα στην κατανομή του περιορισμένου κεφαλαίου η οποία θα οδηγήσει σε οικονομική ανάπτυξη. Η κατανομή αυτή επιτυγχάνεται με μεγαλύτερες αποδόσεις για τους χρηματοδότες και μικρότερο κόστος για τους χρηματοδοτούμενους.

Ένα αποτελεσματικό χρηματοπιστωτικό σύστημα συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη μια χώρας εξ' ου και ότι όλες οι αναπτυγμένες οικονομίες χαρακτηρίζονται από ανεπτυγμένα χρηματοπιστωτικά συστήματα. Συνεπώς, προβλήματα στη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος προκαλούν και κατ' επέκταση προβλήματα στην οικονομική ανάπτυξη και ευημερία.

Αν για παράδειγμα το αποταμιευτικό κοινό διστάζει να χρηματοδοτήσει με τις αποταμιεύσεις του λόγω μεγάλου πιστωτικού κινδύνου, θα έχει ως συνέπεια την μείωση χρηματοδότησης των επενδυτικών σχεδίων, μερικά εκ των οποίων θα μπορούσαν να ήταν κερδοφόρα. Η μη χρηματοδότηση, λοιπόν,

¹ Καραθανάσης Γεώργιος (1999)

κερδοφόρων επενδυτικών σχεδίων θα οδηγούσε σε χαμηλού ρυθμούς ανάπτυξης της οικονομίας.

1.2 Προβλήματα του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος

Ιδιαίτερη σημασία για την εύρυθμη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος έχει η πληροφόρηση. Οι τράπεζες, ναι μεν μεταβιβάζουν χρηματικούς πόρους αλλά αυτή η μεταβίβαση ενέχει κινδύνους από την πλευρά των τραπεζών αν δεν έχουν επαρκή πληροφόρηση για την πιστοληπτική κατάσταση των δανειοληπτών τους. Η ύπαρξη αυτής της ανεπάρκειας πληροφόρησης αποτελεί το σημαντικότερο πρόβλημα των χρηματαγορών.

1.2.1 Ασύμμετρη πληροφόρηση – αιτίες και αντιμετώπιση

Ο όρος ασύμμετρη πληροφόρηση (asymmetric information) αναφέρεται σε καταστάσεις όπου ένας εκ των αντισυμβαλλομένων έχει καλύτερη πληροφόρηση.² Είθισται, αυτός που δανείζεται να έχει καλύτερη πληροφόρηση από τον δανειστή του.

Η ασυμμετρία της πληροφόρησης οδηγεί στην δυσμενή επιλογή (adverse selection) και τον ηθικό κίνδυνο (moral hazard).

Η δυσμενής επιλογή (adverse selection) πραγματοποιείται πριν τη χρηματοδότηση. Η τράπεζα, ως δανειστής, δεν είναι σε θέση να γνωρίζει τη πιστοληπτική ικανότητα του εκάστοτε δανειζόμενου της και χορηγεί δάνεια με το ίδιο επιτόκιο σε όλους. Όπως είναι φυσικό, το ενιαίο επιτόκιο ενθαρρύνει για δανεισμό τους δανειζόμενους με υψηλό κίνδυνο και αποθαρρύνει αυτούς με χαμηλό. Αυτό αποτελεί τη δυσμενή επιλογή για τις τράπεζες γιατί έτσι δανείζονται οι υψηλού κινδύνου δανειζόμενοι. Αποτέλεσμα αυτής της ασυμμετρίας στην πληροφόρηση μπορεί να είναι η μη χρηματοδότηση προσοδοφόρων επενδυτικών σχεδίων.

² Άγγελος Α. Αντζουλάτος (2016)

Σε αντίθεση, ο ηθικός κίνδυνος (moral hazard) είναι πιο γενικό πρόβλημα και λαμβάνει χώρα μετά τη χρηματοδότηση. Ο ηθικός κίνδυνος αναφέρεται σε καταστάσεις όπου οι πράξεις ή οι παραλείψεις ενός εκ των αντισυμβαλλόμενων επηρεάζουν αρνητικά τους υπόλοιπους, χωρίς όμως αυτοί να είναι σε θέση να τις παρατηρήσουν ή να τις επηρεάσουν.³

Από την πλευρά του δανειζόμενου, ο ηθικός κίνδυνος αφορά το κίνητρο του δανειζόμενου να χρησιμοποιήσει το δάνειο παραδείγματος χάρη για προσωπικό όφελος και όχι για την επιχείρηση που ήταν και ο λόγος σύναψης του. Αυτή η επιλογή μειώνει τη πιθανότητα εξυπηρέτησης του δανείου και κατ' επέκταση μπορεί να οδηγήσει σε ενδεχόμενη πτώχευση της επιχείρησης του.

Βέβαια υπάρχει ηθικός κίνδυνος και από την πλευρά του δανειστή. Την περίπτωση δηλαδή που ο δανειστής, εδώ στελέχη της τράπεζας, προκειμένου να αυξήσουν την απόδοση τους αναλαμβάνουν περισσότερο κίνδυνο χορηγώντας δάνεια με λιγότερες ή και καθόλου εγγυήσεις.

Η καλύτερη λύση για αντιμετώπιση των προβλημάτων που δημιουργεί η ασύμμετρη πληροφόρηση είναι φυσικά η έγκαιρη και επαρκής πληροφόρηση και των δύο αντισυμβαλλόμενων. Για την επίτευξη αυτού του στόχου θα πρέπει να ενεργούν τόσο οι τράπεζες όσο και η κυβέρνηση.

Οι τράπεζες μπορούν με τις εγγυήσεις ή με συνεχή έλεγχο της οικονομικής κατάστασης του δανειζόμενου και διατηρώντας το δικαίωμα να τροποποιήσουν τη δανειακή σύμβαση, να καλύψουν το κενό της ασυμμετρίας στην πληροφόρηση. Επίσης, θα πρέπει να διαθέτουν πόρους, οικονομικούς και τεχνολογικούς, ώστε να συλλέγουν πληροφορίες για την πιστοληπτική ικανότητα των δανειοληπτών τους. Τέλος, είναι απαραίτητος ο εσωτερικός έλεγχος από τους μετόχους για τις ενέργειες των στελεχών τους ώστε να μην θέτουν σε κίνδυνο τη λειτουργία της τράπεζας αναλαμβάνοντας υψηλότερο κίνδυνο για να εμφανίσουν καλύτερα αποτελέσματα και να απολαύσουν τα διοικητικά μπόνους.

³ Άγγελος Α. Αντζουλάτος (2016)

Σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση της ασυμμετρίας παίζουν οι κυβερνήσεις και οι εποπτικές αρχές. Οι κυβερνήσεις σε συνεργασία με τις εποπτικές αρχές θα πρέπει να θέτουν κανόνες ώστε να υποχρεώνουν τους αντισυμβαλλόμενους είτε είναι επιχειρήσεις είτε τράπεζες, να δημοσιεύουν πληροφορίες σχετικά με την οικονομική τους κατάσταση ανά τακτά χρονικά διαστήματα. Για τη διασφάλιση της εγκυρότητας αυτών των πληροφοριών θα πρέπει να υποβάλλονται σε έλεγχο και να επιβάλλουν κυρώσεις όταν κριθεί αναγκαίο.

1.3 Λειτουργίες μιας Τράπεζας

Όπως αναφέρθηκε και στη προηγούμενη ενότητα, οι τράπεζες λειτουργούν ως ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί ανάμεσα στις πλεονασματικές και τις ελλειμματικές μονάδες μιας οικονομίας. Οι τράπεζες, επομένως, αποτελούν κύριο χρηματοοικονομικό οργανισμό σε κάθε οικονομία με πολυσύνθετο ρόλο και πολύπλοκη λειτουργία.

Γενικά, οι τράπεζες διακινούν χρηματικά κεφάλαια, διαχειρίζονται απαιτήσεις και υποχρεώσεις, διαχειρίζονται πληροφορίες, στοχεύοντας σε αποδόσεις και αναλαμβάνοντας κινδύνους. Η βασικότερη λειτουργία τους και η οποία μάλιστα τη διακρίνει από άλλα πιστωτικά ιδρύματα είναι να δέχεται καταθέσεις και να τις χορηγεί ως δάνεια. Από αυτή τη λειτουργία, θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι συντελεστές δημιουργίας χρήματος.

Οι λειτουργίες μιας τράπεζας αποτυπώνονται στον ισολογισμό της. Ο ισολογισμός αποτελεί μια φωτογραφία της τράπεζας με τις απαιτήσεις και τις υποχρεώσεις της. Επίσης, παρουσιάζει πληροφορίες για τα στοιχεία του ενεργητικού και του παθητικού.

Συγκεκριμένα, τα στοιχεία του ενεργητικού περιγράφουν τι ανήκει στην τράπεζα και τις απαιτήσεις της έναντι άλλων ενώ το παθητικό εκφράζει τις υποχρεώσεις της, δηλαδή τι οφείλει προς τρίτους και προς τους μετόχους της. Η καθαρή θέση είναι το ποσό που ανήκει στους μετόχους. Εξ' ορισμού, το

ποσό της καθαρής θέσης συν το ποσό του παθητικού ισούται με το ποσό του ενεργητικού.

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τον ισολογισμό μιας τυπικής τράπεζας και περιλαμβάνει μόνο χρηματοοικονομικά προϊόντα λόγω απλούστευσης.

Πίνακας 2.1 : **Απλοποιημένος ισολογισμός τυπικής τράπεζας⁴**

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	ΠΑΘΗΤΙΚΟ
Διαθέσιμα	Καταθέσεις
Απαιτήσεις κατά πιστωτικών ιδρυμάτων	Υποχρεώσεις προς πιστωτικά ιδρύματα
Δάνεια Μείον Συσσωρευμένες Αποσβέσεις	Χρηματοδότηση από τις αγορές
Παράγωγα	Παράγωγα
Αξιόγραφα	Καθαρή Θέση

Όπως παρουσιάζεται στον παραπάνω πίνακα το ενεργητικό αποτελείται από τα διαθέσιμα, τις απαιτήσεις κατά πιστωτικών ιδρυμάτων, τα δάνεια μείον τις συσσωρευμένες αποσβέσεις, τα παράγωγα και τα αξιόγραφα.

Τα διαθέσιμα διακρίνονται στα ρευστά διαθέσιμα που κατέχει στα ταμεία της και τις καταθέσεις στη Κεντρική Τράπεζα. Οι τράπεζες είναι υποχρεωμένες να κρατούν ένα ποσοστό των καταθέσεων τους σε ρευστά διαθέσιμα. Αξίζει να

⁴ Άγγελος Α. Αντζουλάτος (2016)

αναφερθεί ότι όσο περισσότερα διαθέσιμα κατέχει η τράπεζα, τόσο μεγαλύτερη η ρευστότητά της και συνεπώς έχει μικρότερη πιθανότητα να πτωχεύσει. Οι απαιτήσεις κατά πιστωτικών ιδρυμάτων αφορούν τις καταθέσεις και δάνεια που μπορεί να έχει χορηγήσει σε άλλες τράπεζες. Τα δάνεια περιλαμβάνουν το σύνολο των δανείων που έχει χορηγήσει η εν λόγω τράπεζα σε ιδιώτες, επιχειρήσεις και κυβερνήσεις.

Η χορήγηση δανείων αποτελεί για την τράπεζα την κυριότερη πηγή εσόδων όμως ενέχει τον κίνδυνο αθέτησης, δηλαδή τον πιστωτικό κίνδυνο. Τις ζημιές από τα προβληματικά δάνεια τις καταγράφει στο λογαριασμό συσσωρευμένες αποσβέσεις και στη συνέχεια τις αφαιρεί από τα δάνεια και από τη καθαρή θέση, μειώνοντας έτσι την κεφαλαιοποίησή της. Ο λογαριασμός αξιόγραφα περιλαμβάνει ομόλογα και μετοχές στα οποία έχει επενδύσει η τράπεζα ενώ τα παράγωγα καταγράφονται ξεχωριστά λόγω των μεγάλων κινδύνων.

Στο παθητικό περιλαμβάνονται οι καταθέσεις, οι υποχρεώσεις προς άλλα πιστωτικά ιδρύματα, η χρηματοδότηση από τις αγορές, τα παράγωγα και η καθαρή θέση. Οι καταθέσεις είναι οι υποχρεώσεις της τράπεζας, αποτελούν τη σημαντικότερη πηγή χρηματοδότησης της και διακρίνονται σε όψεως, ταμιευτηρίου και προθεσμίας. Επίσης στους λογαριασμούς του παθητικού περιλαμβάνονται οι υποχρεώσεις προς άλλα πιστωτικά ιδρύματα και συνήθως είναι υπό τη μορφή πράξεων προσωρινής εκχωρήσεως (repos).

Η χρηματοδότηση από τις αγορές διακρίνεται σε βραχυπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη και περιλαμβάνει προϊόντα της αγοράς χρήματος ανάλογα με το χρονικό ορίζοντά τους. Στο παθητικό παρακολουθούνται και τα παράγωγα που έχουν αρνητική αποτίμηση για την τράπεζα.

Και τέλος, στη πλευρά του παθητικού υπάρχει ο λογαριασμός της καθαρής θέσης ή αλλιώς τα ίδια κεφάλαια της τράπεζας και είναι ότι ανήκει στους μετόχους. Αποτελείται από το μετοχικό της κεφάλαιο, τα αποθεματικά της, τη διαφορά από την έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο και το υπόλοιπο εις νέον. Μείωση της καθαρής θέσης κάτω από το όριο που επιβάλλει το εποπτικό πλαίσιο (Βασιλεία II, III) σημαίνει πτώχευση της τράπεζας. Στο κεφάλαιο 2 της

παρούσας εργασίας γίνεται περισσότερη ανάλυση σχετικά με τις εποπτικές αρχές και το κεφάλαιο των τραπεζών.

Από όλα τα στοιχεία του ισολογισμού, ιδιαίτερη βαρύτητα έχουν τα δάνεια, από την πλευρά του ενεργητικού και οι καταθέσεις, από την πλευρά του παθητικού, επειδή συμβάλλουν στο διαμεσολαβητικό ρόλο των τραπεζών.

Πιο αναλυτικά, οι τράπεζες δανείζονται από τις καταθέσεις των πελατών τους με σκοπό να δανείσουν άλλους πελάτες που ζητούν χρηματοδότηση. Με τους τόκους που επιβάλλουν στα δάνεια, αποκομίζουν έσοδα με τα οποία πληρώνουν τους τόκους στους καταθέτες τους, τα λειτουργικά τους έξοδα και ότι απομένει αποτελεί κέρδος των μετόχων τους.

Οι τράπεζες, όπως και κάθε κερδοσκοπικός οργανισμός, έχει σκοπό να μεγιστοποιεί την αξία του. Αυτό τον σκοπό η διοίκηση της τράπεζας προσπαθεί να τον επιτύχει μέσω της αποτελεσματικής διαχείρισης της ρευστότητας της, την αποτελεσματική διαχείριση των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού της, την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων της ενώ ταυτόχρονα προσπαθεί να ελαχιστοποιεί τους κινδύνους που αντιμετωπίζει.

1.4 Τραπεζικοί Κίνδυνοι

Κίνδυνος είναι η πιθανότητα πρόκλησης οικονομικής ζημιάς, εξαιτίας ενός μη αναμενόμενου γεγονότος.⁵

Λόγω της λειτουργίας και του μεγέθους τους, οι τράπεζες υπόκεινται σε διάφορους κινδύνους. Τους κινδύνους αυτούς η τράπεζα θα πρέπει να είναι σε θέση να τους αναγνωρίσει και να τους αντιμετωπίζει με αποτελεσματικές πολιτικές. Οι τράπεζες λοιπόν, υπόκεινται σε κινδύνους όπως ο πιστωτικός κίνδυνος, ο κίνδυνος επιτοκίου, ο κίνδυνος ρευστότητας, ο κίνδυνος συναλλάγματος, ο κίνδυνος αγοράς, ο λειτουργικός κίνδυνος και ο κίνδυνος της χώρας.

⁵ Γεράσιμος Γ. Σαπουνιζόγλου και Χαράλαμπος Ν. Πεντότης, (2009)

Ο πιστωτικός κίνδυνος (credit risk) αναφέρεται στην αδυναμία ή απροθυμία των δανειοληπτών της τράπεζας να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους, δηλαδή να αποπληρώσουν τόκους και κεφάλαιο σύμφωνα με τους όρους του δανείου που έχουν συνάψει. Συνδέεται άμεσα με τη βασική λειτουργία των τραπεζών, τη χορήγηση των δανείων. Η ύπαρξη του μειώνει τη φερεγγυότητα της τράπεζας, μειώνει την παρούσα αξία των χορηγήσεων της και εν τέλει την καθαρή της θέση. Σκοπός της τράπεζας είναι η ελαχιστοποίηση του η οποία επιτυγχάνεται με αποτελεσματικό σύστημα αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας των δανειοληπτών, έμπειρο προσωπικό και διαφοροποίηση του χαρτοφυλακίου δανείων της τράπεζας.

Ο κίνδυνος επιτοκίου (interest rate risk) οφείλεται στη δυσμενή μεταβολή των επιτοκίων και επηρεάζουν την παρούσα αξία των στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού της τράπεζας. Στη περίπτωση που ανέβουν τα επιτόκια, τα κέρδη της τράπεζας θα μειωθούν, εάν οι υποχρεώσεις της είναι ευαίσθητες στις μεταβολές των επιτοκίων, ενώ θα αυξηθούν στη περίπτωση που τα επιτόκια πέσουν. Η μέτρηση της ευαισθησίας των κερδών ως προς τις μεταβολές των επιτοκίων είναι το τραπεζικό μέτρο πρόληψης αυτού του κινδύνου.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η άνοδος των επιτοκίων σε συνδυασμό με αύξηση των τόκων από τους δανειολήπτες οι οποίοι μπορεί να μην είναι σε θέση να τους αποπληρώσουν αυξάνει την πιθανότητα πτώχευσης των τραπεζών.

Ο κίνδυνος ρευστότητας (liquidity risk) οφείλεται σε αδυναμία της τράπεζας να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της. Οι υποχρεώσεις αυτές μπορεί να προκύπτουν είτε από στοιχεία του ενεργητικού ή από στοιχεία του παθητικού.

Η αδυναμία ρευστότητας μπορεί να οδηγήσει ακόμα και μια φερέγγυα τράπεζα σε πτώχευση. Μια ακραία αλλά όχι απίθανη περίπτωση, είναι να προκαλέσει απώλεια εμπιστοσύνης του τραπεζικού συστήματος και επηρεάζοντας ακόμα και τις φερέγγυες τράπεζες, να οδηγήσει σε κρίση.

Οι τράπεζες μπορούν να αντιμετωπίσουν την αδυναμία ρευστότητας είτε με ανάληψη από νέες καταθέσεις, είτε με πώληση στοιχείων του ενεργητικού π.χ. ομόλογα, είτε με δανεισμό από τις αγορές χρήματος και κεφαλαίων.

Ο κίνδυνος αγοράς (market risk) οφείλεται σε δυσμενείς μεταβολές στις τιμές των ομολόγων, των μετοχών και άλλων αξιόγραφων που απαρτίζουν το επενδυτικό χαρτοφυλάκιο της τράπεζας ή μεταβολής των εμπράγματων εξασφαλίσεων για θέσεις σε παράγωγα. Σχετίζεται με τον κίνδυνο επιτοκίου, μια αύξηση των επιτοκίων θα επιφέρει μείωση στις τιμές των αξιόγραφων λόγω ρευστοποίησης τους. Επίσης σχετίζεται με τον συναλλαγματικό κίνδυνο, μια υποτίμηση ενός νομίσματος συνεπάγεται μείωση όσων είναι εκφρασμένα σε αυτό το νόμισμα.

Ο κίνδυνος συναλλάγματος (foreign exchange risk) οφείλεται σε δυσμενείς μεταβολές της νομισματικής ισοτιμίας ξένων νομισμάτων, σε σχέση με το νόμισμα στο οποίο τηρεί τα οικονομικά της στοιχεία ή τις συναλλαγματικές θέσεις που έχει λάβει ώστε να διαχειριστεί τα διαθέσιμα της. Συνιστά μορφή κινδύνου αγοράς και οφείλεται στις έντονες διακυμάνσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών.

Ο λειτουργικός κίνδυνος (operational risk) αναφέρεται στον κίνδυνο που οφείλεται στην ανεπάρκεια των λειτουργικών συστημάτων της τράπεζας, δηλαδή σε ανθρώπινα λάθη, σε μη αποτελεσματική λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου, αλλά και σε άλλα εξωτερικά γεγονότα όπως ληστείες και βανδαλισμοί.

Ο κίνδυνος της χώρας (country ή sovereign risk) αφορά το οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό περιβάλλον της ξένης χώρας που δραστηριοποιείται η τράπεζα. Πρόκειται δηλαδή για συναλλαγματικούς περιορισμούς οι οποίοι δημιουργούν τραπεζικό κόστος. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η απόφαση της ελληνικής κυβέρνησης για επιβολή περιοριστικών μέτρων στην κίνηση των τραπεζικών κεφαλαίων (capital controls). Συνδέεται με τον με τον πιστωτικό, όσο και με το συναλλαγματικό κίνδυνο.

Βέβαια υπάρχουν και άλλοι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες εξίσου σημαντικοί. Υπάρχουν δηλαδή, ο τεχνολογικός κίνδυνος, ο κίνδυνος της φήμης, ο θεσμικός κίνδυνος και ο κίνδυνος πτώχευσης. Ο τεχνολογικός κίνδυνος αφορά την επένδυση μεγάλων ποσών στην τεχνολογία ώστε να μειωθεί ο λειτουργικός κίνδυνος που αναλύθηκε παραπάνω. Ο κίνδυνος της

φήμης αφορά τις πρακτικές της τράπεζας που μπορεί να οδηγήσουν σε απώλεια εσόδων και πελατών της. Ο θεσμικός αφορά τις αρνητικές για την τράπεζα αλλαγές στους εποπτικούς κανόνες. Τέλος, ο κίνδυνος της πτώχευσης είναι ο μεγαλύτερος κίνδυνος και το αποτέλεσμα όταν η τράπεζα δεν καταφέρει να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά όλους κινδύνους της.

Οι περισσότεροι τραπεζικοί κίνδυνοι δεν είναι ανεξάρτητοι, αλλά συσχετίζονται θετικά. Η συσχέτιση τους αυξάνεται περισσότερο σε περιόδους κρίσεων δυσχεραίνοντας τον έλεγχο τους, όταν εμφανίζονται μαζί.⁶

Η τράπεζα, όπως είναι φυσικό, προσπαθεί να περιορίσει τις επιπτώσεις που μπορούν να προκληθούν από τους κινδύνους, τους οποίους αναλύσαμε προηγουμένως, με τη διαχείριση των κινδύνων. Η διαχείριση των κινδύνων αναφέρεται στις ενέργειες που προβαίνει η διοίκηση της εκάστοτε τράπεζας με στόχο την πρόληψη και την αντιμετώπιση των επιπτώσεων. Πιο συγκεκριμένα, η τράπεζα διαχειρίζεται, το παθητικό της με τέτοιο τρόπο ώστε να διασφαλίζεται η χρηματοδότηση της, το ενεργητικό της ώστε να εξασφαλίζονται τα έσοδα της και γενικά τη λειτουργία της ώστε να ελαχιστοποιεί τα έξοδα της.

1.4.1 Παράγοντες που επηρεάζουν την ανάληψη κινδύνου

Όλοι οι οργανισμοί, είτε είναι επιχειρήσεις είτε τράπεζες έχουν ως απώτερο σκοπό τη μεγιστοποίηση του κέρδους τους. Για την επίτευξη αυτού του σκοπού είναι διατεθειμένοι να αναλάβουν κινδύνους και μάλιστα υψηλούς. Έρευνες των Cordell, MacDonald, και Wohar, (1993), του Esty (1997), και των Karels & McClatchey, (1999) έδειξαν ότι οι τράπεζες έχουν περισσότερα κίνητρα ώστε να αναλάβουν κινδύνους.

Υπάρχουν πολλοί παράγοντες που ωθούν ή αποτρέπουν τις τράπεζες να αναλάβουν κινδύνους. Στη συνέχεια, θα γίνει ανάλυση μερικών εξ' αυτών των παραγόντων, σύμφωνα με τη βιβλιογραφία της παρούσας διπλωματικής.

⁶ Άγγελος Α. Αντζουλάτος, (2016)

1.4.1.1 Τραπεζικός Ανταγωνισμός

Οι επιπτώσεις του τραπεζικού ανταγωνισμού στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα είναι ένα αμφιλεγόμενο ζήτημα. Μεταξύ 1970 - 1980 υπήρξε η πεποίθηση ότι όσο πιο έντονος είναι ο τραπεζικός ανταγωνισμός, τόσο πιο αποτελεσματικό είναι το τραπεζικό σύστημα.

Η έρευνα των Thorsten Beck, Olivier De Jonghe και Glenn Schepens (2013) υποστηρίζει ότι η σχέση μεταξύ ανταγωνισμού και σταθερότητας διαφέρει μεταξύ των αγορών, οι οποίες διαθέτουν διαφορετικά ρυθμιστικά πλαίσια, διαφορετική δομή της αγοράς και θεσμική ανάπτυξη.

Οι περιορισμοί στις τραπεζικές δραστηριότητες μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα πιο έντονο τραπεζικό ανταγωνισμό με θετικές συνέπειες για την οικονομία, την κατανομή του εισοδήματος, την ανάπτυξη και την αποτελεσματικότητα, όμως μπορεί να οδηγήσουν σε μεγάλη τραπεζική αστάθεια. Αξίζει να αναφερθεί ότι η τραπεζική απελευθέρωση των τελευταίων χρόνων συνδέεται με συστημικές τραπεζικές κρίσεις.

Σε ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον, με σκοπό όλο και μεγαλύτερα κέρδη, οι τράπεζες έχουν υψηλότερα κίνητρα για να λάβουν υψηλότερο κίνδυνο, με αποτέλεσμα μεγαλύτερη ευαισθησία στη σταθερότητα των τραπεζών. Σε αντίθεση με ένα μη ανταγωνιστικό περιβάλλον, όπου οι τράπεζες έχουν περισσότερες ευκαιρίες κέρδους, υπάρχουν δικλίδες ασφαλείας για τα κεφάλαια τους και επομένως, έχουν λιγότερα κίνητρα για να αναλάβουν υψηλότερους κινδύνους, προκύπτοντας πιο σταθερό τραπεζικό σύστημα.

Από την άλλη πλευρά, ένα πιο ανταγωνιστικό σύστημα τραπεζών συνεπάγεται μεγαλύτερη τραπεζική σταθερότητα. Σύμφωνα με την έρευνα των Boyd και De Nicrolo (2005) τα χαμηλά επιτόκια δανεισμού λόγω ανταγωνισμού, αυξάνουν την πιθανότητα επιτυχίας των επιχειρηματικών σχεδίων μειώνοντας έτσι την πιθανότητα αθέτησης των δανείων δηλαδή τον πιστωτικό κίνδυνο της τράπεζας, επικρατώντας σταθερότητα στον τραπεζικό τομέα.

Ο υψηλός ανταγωνισμός μεταξύ των τραπεζών μπορεί να επηρεάσει αρνητικά τη φερεγγυότητα και τη σταθερότητα τους. Ο ανταγωνισμός επίσης μπορεί να επηρεάσει την αξία της άδειας λειτουργίας μια τράπεζας (franchise value) ωθώντας τις (τράπεζες) σε πολιτικές με περισσότερο ρίσκο ώστε να διατηρήσουν τα κέρδη τους (ανάληψη μεγαλύτερου πιστωτικού κινδύνου – μείωση επιπέδου διατήρησης κεφαλαίου) με αποτέλεσμα την αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων και τη πιθανότητα πτώχευσης τους. Σε αντίθεση με τον περιορισμένο ανταγωνισμό ο οποίος ευνοεί το franchise value άρα και την τραπεζική σταθερότητα.

Συμπέρασμα της έρευνας των Gabriel Jimenez και Jesus Saurina (2004), είναι ότι ένας παράγοντας που μπορεί να περιορίσει την ανάληψη κινδύνου από τις τράπεζες είναι η αξία της άδειας λειτουργίας της (franchise value).

Ο μικρός ανταγωνισμός έχει σαν αποτέλεσμα υψηλότερα επιτόκια δανεισμού στα επιχειρηματικά δάνεια, αυξάνοντας τον πιστωτικό κίνδυνο λόγω του ηθικού κινδύνου. Οι δανειζόμενοι λόγω των υψηλών επιτοκίων έχουν κίνητρα να αναλάβουν περισσότερο ρίσκο άρα και μεγαλύτερη πιθανότητα αθέτησης του δανείου. Συνεπώς, αυτή η αύξηση του πιστωτικού κινδύνου του δανειολήπτη είναι πιθανό να οδηγήσει σε αυξημένο κίνδυνο αθέτησης του δανείου άρα σε μη εξυπηρετούμενα δάνεια και τραπεζική αστάθεια.

1.4.1.2 Εγγυήσεις - Σχέση τράπεζας με δανειολήπτη

Εγγύηση (collateral) είναι το είδος του περιουσιακού στοιχείου που προσφέρει ο δανειολήπτης στην τράπεζα λόγω της παροχής δανείου. Στην περίπτωση που ο δανειζόμενος δεν είναι σε θέση να αποπληρώσει το δάνειο, η τράπεζα έχει το νομικό δικαίωμα να κατάσχει το περιουσιακό στοιχείο που έχει δεσμευτεί για τη λήψη αυτού του δανείου. Αυτή η παραχώρηση έχει σαν αποτέλεσμα να μειώνεται η επικινδυνότητα του συγκεκριμένου δανείου αφού ο δανειολήπτης δίνει στη τράπεζα μία απαίτηση που παρέχει ασφάλεια στη τράπεζα, χωρίς όμως να μειώνεται η αξία του εν λόγω δανείου. Έτσι μειώνεται και η ασύμμετρη πληροφόρηση, πρόβλημα του χρηματοπιστωτικού συστήματος που έχει αναλυθεί σε προηγούμενη ενότητα.

Πολλές έρευνες [π.χ. Besanko and Thakor (1987a) και Chan and Kanatas (1985)] υποστηρίζουν ότι οι δανειζόμενοι που είναι περισσότερο διατεθειμένοι να δεσμεύσουν εγγυήσεις όταν λαμβάνουν ένα δάνειο είναι αυτοί που αποστρέφονται τον κίνδυνο, ενώ άλλοι υποστηρίζουν, e.g. Morsman (1986), ότι οι ριψοκίνδυνοι δανειζόμενοι είναι αυτοί που αποδέχονται τις δεσμεύσεις εγγυήσεων.

Η διαφορά των παραπάνω απόψεων έγκειται στο γεγονός ότι η πρώτη προσέγγιση συμβαίνει αν δεν υπάρχει πληροφόρηση των δανειζόμενων σχετικά με τον κίνδυνο τους ενώ η δεύτερη εάν αυτός ο κίνδυνος είναι παρατηρήσιμος από την τράπεζα.

Οι Gabriel Jimenez and Jesus Saurina (2004) ερεύνησαν κατά πόσο οι εγγυήσεις σε δάνεια επηρεάζουν τον πιστωτικό κίνδυνο. Τα αποτελέσματα τους έδειξαν ότι τα δάνεια με εγγυήσεις έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα να αθετηθούν.

Οι Allen N. Berger και Gregory F. Udell (2007) αναλύουν τη σχέση μεταξύ εγγυήσεων και πιστωτικού κινδύνου και καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι υπάρχει θετική σχέση μεταξύ τους. Συγκεκριμένα, υποστηρίζουν ότι ο μέσος όρος των ριψοκίνδυνων δανειζόμενων τείνουν να δανείζονται με εγγυήσεις, ο μέσος όρος των εξασφαλισμένων δανείων τείνει να είναι πιο ριψοκίνδυνα από τα δάνεια χωρίς εγγυήσεις και τέλος, οι τράπεζες που χορηγούν ακάλυπτα δάνεια τείνουν να έχουν πιο ριψοκίνδυνα χαρτοφυλάκια.

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί ο ρόλος των εποπτικών αρχών καθώς θα πρέπει να εποπτεύουν πιο προσεκτικά τις τράπεζες που διακατέχουν υψηλό ποσοστό ακάλυπτων δανείων. Όμως, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη και ο παράγοντας, οι τράπεζες να συνάπτουν δάνεια χωρίς εγγυήσεις, ενώ θα έπρεπε με, για να αποφύγουν τις ενδεχόμενες κυρώσεις από τις εποπτικές αρχές. Βέβαια, οι τράπεζες διαφέρουν στην φιλοσοφία που χορηγούν τα εκάστοτε δάνεια ακόμα και στους όρους αυτών των δανείων.

Γενικά, όταν η τράπεζα δεν είναι σε θέση να γνωρίζει την πιστοληπτική ικανότητα του δανειολήπτη της, δηλαδή υπάρχει ασυμμετρία πληροφόρησης, θα χρησιμοποιήσει τις εγγυήσεις για να μετριάσει το αρνητικό αποτέλεσμα σε

περίπτωση αθέτησης του δανειολήπτη της. Ενώ οι δανειολήπτες που είναι πρόθυμοι να δώσουν εγγυήσεις είναι συνήθως οι χαμηλού ρίσκου λόγω του χαμηλού κινδύνου που αναλαμβάνουν. Επίσης με τις εγγυήσεις λύνονται τα προβλήματα του ηθικού κινδύνου των δανειοληπτών.

Από τα παραπάνω θα μπορούσαμε να συμπεράνουμε ότι οι εγγυήσεις δείχνουν την υψηλή πιστοληπτική ικανότητα των δανειοληπτών. Από την άλλη πλευρά οι τράπεζες με τις εγγυήσεις έχουν λιγότερα κίνητρα για έλεγχο των δανειοληπτών τους, Manone and Padilla (1999, 2001). Αν υπάρχει όμως συμμετρία στη σχέση τράπεζας - δανειολήπτη, σύμφωνα με τον Boot et al. (1991) οι εξασφαλίσεις που θα ζητηθούν από τον δανειολήπτη που θεωρείται ότι είναι πιο επικίνδυνος να αθετήσει τις υποχρεώσεις του. Σύμφωνα με τους Gabriel Jiménez και Jesús Saurina (2004) οι εγγυήσεις αυξάνουν την εκ των υστέρων πιθανότητα αθέτησης του δανείου.

Τα ιδρύματα που ελέγχονται από τους μετόχους έχουν μεγαλύτερα κίνητρα να αναλάβουν μεγαλύτερο κίνδυνο από ό, τι εκείνα που ελέγχονται από τους διαχειριστές, και αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι διαχειριστές έχουν επενδύσει ανθρώπινο κεφαλαίο ή ότι μπορούν να οικειοποιηθούν τα κέρδη. (Saunders et al., 1990, Esty, 1997, Leonard and Biswas, 1998, Gorton and Rosen, 1995).

Στενή σχέση του δανειολήπτη με την τράπεζα μπορεί να τον ευνοήσει ως προς την εύκολη πρόσβαση σε πίστωση, το ποσό της πίστωσης, το κόστος της πίστωσης, προστασία από ύφεση ακόμα και ασφάλιση (Petersen and Rajan, 1994). Οι τράπεζες όμως χρηματοδοτούν επικίνδυνους δανειολήπτες όταν υπάρχει η δυνατότητα να επωφεληθούν αργότερα για παράδειγμα με υψηλότερο επιτόκιο.

Συνεπώς, η στενή σχέση τράπεζας - δανειολήπτη αυξάνει την προθυμία για ανάληψη υψηλότερου κινδύνου. Στη περίπτωση όμως που δεν υπάρχει στενή σχέση μεταξύ τράπεζας – δανειολήπτη, και μάλιστα ο δανειολήπτης συνεργάζεται με περισσότερες τράπεζες τότε δεν είναι εφικτό για αυτές να γνωρίζουν την πιστοληπτική του ικανότητα και επομένως μικραίνει η πιθανότητα χρηματοδότησης υψηλού κινδύνου.

Έτσι καταλήγουμε ότι τα δάνεια με εξασφαλίσεις θεωρούνται πιο επικίνδυνα, όταν όμως δεν υπάρχει στενή σχέση τράπεζας και δανειολήπτη τότε τα δάνεια χωρίς εξασφαλίσεις ενέχουν μεγαλύτερο ρίσκο. Σε κάθε περίπτωση πρέπει να δοθεί σημασία στον έλεγχο της πιστοληπτικής ικανότητας του δανειολήπτη.

1.4.1.3 Δομή – Μέγεθος

Καθοριστικό ρόλο για την ανάληψη κινδύνου από τις τράπεζες παίζει η ιδιοκτησιακή τους δομή αλλά και το μέγεθος τους, σύμφωνα με την έρευνα των Teresa Garcia-Marco και M. Dolores Robles-Fernandez (2007).

Συγκεκριμένα, οι τράπεζες που είναι πιο επιρρεπείς στον να αναλάβουν περισσότερο κίνδυνο είναι εκείνες όπου υπάρχει ασφάλεια των καταθέσεων επομένως τα κίνητρα των ιδιοκτητών για περισσότερο ρίσκο αυξάνονται, σε αντίθεση με εκείνες που έχουν πιο διάχυτη ιδιοκτησιακή δομή.

Από την άλλη πλευρά όμως ο βαθμός συγκέντρωσης των μετοχών έχει αρνητική σχέση με την ανάληψη κινδύνου. Δηλαδή, οι μέτοχοι είναι απρόθυμοι να αναλάβουν μεγαλύτερο ρίσκο ακόμα και αν υπάρχει ασφάλεια καταθέσεων, ενώ η διασπορά της ιδιοκτησίας και η έλλειψη εταιρικού ελέγχου δίνουν τη δυνατότητα στα διοικητικά όργανα να έχουν ελευθερία κινήσεων επομένως και να αναλάβουν περισσότερο κίνδυνο.

Όσο αφορά το μέγεθος της τράπεζας, γενικά, τα μικρά ιδρύματα είναι εκείνα που αναλαμβάνουν μικρούς κινδύνους. Αξίζει όμως να αναφερθεί ότι το μέγεθος όταν συνδυαστεί με την ιδιοκτησιακή μορφή, σύμφωνα με τα αποτελέσματα Teresa Garcia-Marco και M. Dolores Robles-Fernandez (2007), οι μεσαίες μεγέθους τράπεζες είναι εκείνες που αναλαμβάνουν περισσότερο ρίσκο.

2ο Κεφάλαιο :

Ο Ρόλος του Θεσμικού Πλαισίου - Εποπτεία

2.1 Εποπτικές Αρχές

Για να είναι αποτελεσματική η λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος θα πρέπει να εποπτεύεται από ένα ισχυρό θεσμικό πλαίσιο. Επομένως, ρόλος του θεσμικού πλαισίου των εποπτικών αρχών είναι η διασφάλιση της λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Οι κανόνες λοιπόν, του θεσμικού πλαισίου αποσκοπούν στην έγκαιρη πρόβλεψη και καταστολή κρίσεων που μπορεί να επηρεάσουν την τραπεζική σταθερότητα και την οικονομία παγκοσμίως.

Οι τραπεζικές κρίσεις πολλαπλασιάζονται, η ύφεση χειροτερεύει αντί να εξλειφθεί και το τραπεζικό σύστημα σήμερα χαρακτηρίζεται εύθραυστο. Είναι κοινή παραδοχή ότι οι ρυθμιστικοί κανόνες και η εποπτεία αυτών συμβάλλουν στη σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος. Για το λόγο αυτό πολλές χώρες για να την εξασφαλίσουν, προβαίνουν στην ενίσχυση τόσο των κανόνων όσο και της εφαρμογής τους παρόλο που πρόκειται για μια δαπανηρή και δύσκολη διαδικασία, ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες χώρες, επειδή υστερούν σε τεχνογνωσία και νομικό πλαίσιο.

Το θεσμικό πλαίσιο θα πρέπει να εποπτεύει τη λειτουργία των τραπεζών επειδή υπάρχει αδυναμία των καταθετών να εποπτεύσουν την αξιοποίηση των κεφαλαίων τους και τον κίνδυνο που αναλαμβάνουν οι τράπεζες στις οποίες έχουν διαθέσει τα κεφάλαια - αποταμιεύσεις τους. Για αυτό το λόγο, επιβάλλει ρυθμίσεις ώστε να περιοριστεί ο κίνδυνος των τραπεζών. Και φυσικά θα πρέπει να εποπτεύει αν οι ρυθμίσεις αυτές τηρούνται από την πλευρά των τραπεζών. Κυρώσεις, όπως επισημάνσεις, διοικητικές ποινές, εσωτερικός έλεγχος ακόμα και αναστολή της λειτουργίας είναι μερικές κυρώσεις που επιβάλλονται στις τράπεζες όταν δεν συμμορφώνονται με τους κανόνες του θεσμικού πλαισίου.

Η έρευνα των Asli Demirgüç-Kunt, Enrica Detragiache και Thierry Tresselt (2008) προσπαθεί να απαντήσει στο ερώτημα ποια είδη ρυθμιστικών κανόνων και εποπτείας εξασφαλίζουν την ευρωστία των τραπεζών, ώστε να δοθεί σε αυτά προτεραιότητα καθώς και πως μπορούν αυτά να υλοποιηθούν από χώρες με περιορισμένους πόρους. Τα αποτελέσματά τους δείχνουν ότι υπάρχει θετική και σημαντική σχέση μεταξύ ευρωστίας των τραπεζών και συμμόρφωσης με την παροχή πληροφοριών. Οι τράπεζες που δημοσιεύουν τα στοιχεία τους σε τακτική βάση και με ακρίβεια έχουν πιο πολλές θετικές αξιολογήσεις, πρακτική που βοηθάει στον έλεγχο και παρακολούθηση από τις εποπτικές αρχές αλλά και από τις αγορές.

Άλλη μια έρευνα που τονίζει τη σημασία των ρυθμιστικών κανόνων και της δομής της αγοράς για την τραπεζική σταθερότητα είναι η έρευνα των Thorsten Beck, Olivier De Jonghe και Glenn Schepens (2012). Σύμφωνα με την έρευνα τους λοιπόν, η αύξηση του ανταγωνισμού επηρεάζει αρνητικά τη τραπεζική σταθερότητα σε χώρες με αυστηρούς περιορισμούς δραστηριότητας, χαμηλή συστημική αστάθεια, καλύτερα ανεπτυγμένα χρηματιστήρια, πιο ασφαλείς καταθέσεις και πιο αποτελεσματικά συστήματα ανταλλαγής πιστοληπτικών πληροφοριών.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί ότι η διαφθορά είναι ένας σημαντικός παράγοντας που υπομονεύει την αποτελεσματικότητα του θεσμικού πλαισίου. Η ύπαρξη της, προκαλεί αρνητικές συνέπειες στην οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας. Οι κυβερνήσεις εφαρμόζουν πολιτικές ώστε να την αντιμετωπίσουν αλλά συνήθως πέφτουν σε αδιέξοδο. Η αποτελεσματικότητα του θεσμικού πλαισίου επίσης επηρεάζεται από το βαθμό στον οποίο οι εποπτικές αρχές χαίρονται την εμπιστοσύνη του κοινού, η οποία είναι απαραίτητη για την τραπεζική σταθερότητα.

Συνοψίζοντας, στόχος των εποπτικών αρχών είναι να εποπτεύουν τις τράπεζες εξασφαλίζοντας τραπεζική σταθερότητα και οικονομική ανάπτυξη. Η ύπαρξη λοιπόν, ενός άρτιου θεσμικού πλαισίου είναι αναγκαία για την προστασία των καταθετών, των μετόχων, των επενδυτών δηλαδή ολόκληρου του χρηματοοικονομικού συστήματος.

2.2 Βασιλεία I και II

Το 1974, οι διοικητές των Κεντρικών Τραπεζών των δέκα οικονομικά ισχυρών χωρών του κόσμου (G10)⁷ συστήνουν την Επιτροπή της Βασιλείας (Basel committee ή Basel Committee on Banking Supervision BCBS). Πρόκειται για ένα φόρουμ για θέματα τραπεζικής εποπτείας χωρίς νομική εξουσία, που σκοπό έχει να διαμορφώνει εποπτικά πρότυπα, τα οποία προτείνει στις εθνικές εποπτικές αρχές, χωρίς όμως να είναι σε θέση να τους τα επιβάλλει.

Το 1988 θεσπίστηκε το Σύμφωνο της Βασιλείας I (Basel Accord I) το οποίο έθεσε τη βάση για τα ελάχιστα κεφάλαια που θα πρέπει να διακατέχει η εκάστοτε τράπεζα για την κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου. Συγκεκριμένα, η ελάχιστη αυτή επάρκεια κεφαλαίων ορίστηκε σε 8%, γνωστός και ως δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας (Capital Adequacy Ratio - CAR) ο οποίος ορίζεται ως το πηλίκο των συνολικών εποπτικών κεφαλαίων προς το σταθμισμένο ως προς τον πιστωτικό κίνδυνο ενεργητικό.

Αξίζει να αναφερθεί ότι οι περισσότερες χώρες έχουν υιοθετήσει τις βασικές αρχές της Βασιλείας και συμμορφώνονται με αυτές, καθιστώντας τις αποδεκτές ως πρότυπο καλής ρύθμισης και εποπτείας. Επίσης, σημαντικό πλεονέκτημα τους είναι ότι λαμβάνει υπόψη τον βαθμό που οι κανόνες εφαρμόζονται στην πράξη.

Για το σχεδιασμό της Βασιλείας I, η Επιτροπή της Βασιλείας έλαβε υπόψη της τη δομή του τραπεζικού συστήματος τη δεκαετία που σχεδιάστηκε δηλαδή την δεκαετία του 80. Για να ανταποκρίνεται στις ανάγκες του 21ου αιώνα, το 1996 οι εποπτικές αρχές αναθεώρησαν την συμφωνία (Αναθεωρημένη Συμφωνία της Βασιλείας I) ενσωματώνοντας και τον κίνδυνο της αγοράς. Παρόλα αυτά, το 1990 διαπίστωσαν ότι και αυτή η ρύθμιση μπορούσε να παρακαμφθεί, με το ρυθμιστικό αρμπιτράζ.

Το Σύμφωνο της Βασιλείας I είχε και άλλα σημαντικά μειονεκτήματα. Δεν λάμβανε υπόψη άλλους κίνδυνους (π.χ. συναλλάγματος) παρά μόνο τον πιστωτικό. Ο πιστωτικός κίνδυνος ταξινομήθηκε σε πέντε κατηγορίες κινδύνου

⁷ Η ομάδα των δέκα (G10) αποτελείται από τις χώρες: Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ελβετία, Ηνωμένο Βασίλειο, Η.Π.Α., Ιαπωνία, Ιταλία, Ολλανδία και Σουηδία.

(0%, 10%, 20%, 50%, 100%), όμως δεν αντανakλούσαν τον πιστωτικό κίνδυνο οι σταθμίσεις επειδή σχεδιάστηκαν για βιομηχανικές χώρες ενώ η εφαρμογή τους ήταν καθολική. Επίσης, οι τράπεζες είχαν την δυνατότητα να μετατρέψουν τα στοιχεία του ισολογισμού τους ώστε να ενταχθούν σε χαμηλότερη κατηγορία κινδύνου. Τέλος, όλες οι κατηγορίες είχαν την ίδια στάθμιση (εκτός δανείων), δηλαδή δεν υπήρχε διαφοροποίηση του πιστωτικού κινδύνου.

Για τους παραπάνω λόγους, οι ρυθμιστές δημιούργησαν το Σύμφωνο της Βασιλείας II (Basel Accord II). Το 1999 η Επιτροπή της Βασιλείας δημοσίευσε νέα πρόταση και το 2001 εξέδωσε ένα νέο σύμφωνο, σκοπός του οποίου ήταν να αντικαταστήσει το Σύμφωνο της Βασιλείας I για την κεφαλαιακή επάρκεια.

Το νέο πλαίσιο κανόνων για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών απαρτίζεται από ρυθμίσεις σε τρεις πυλώνες.

- Ο πρώτος πυλώνας αφορά τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων για την κάλυψη των αναλαμβανόμενων κινδύνων.
- Ο δεύτερος πυλώνας αφορά τις διαδικασίες αξιολόγησης της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών από τις εποπτικές αρχές.
- Ο τρίτος πυλώνας αφορά την ενίσχυση της πειθαρχίας της αγοράς μέσω της δημοσιοποίησης στοιχείων.

Ο πρώτος πυλώνας λαμβάνει υπόψη τον λειτουργικό κίνδυνο πλέον των κινδύνων αγοράς και πιστωτικού που ανέφερε το Σύμφωνο I ενώ η ελάχιστη κεφαλαιακή επάρκεια παραμένει στο 8%. Ο δεύτερος και τρίτος πυλώνας αφορούν σε νέες ρυθμίσεις του Συμφώνου της Βασιλείας II. Και οι τρεις πυλώνες αλληλοσυνδέονται, η αποτελεσματικότητα των κανόνων για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων του πρώτου πυλώνα εξαρτάται από την ικανότητα των εποπτικών αρχών να εξετάζουν την εφαρμογή των διαδικασιών αξιολόγησης του δεύτερου πυλώνα. Επίσης, με τη δημοσίευση στοιχείων βελτιώνεται η διαδικασία εποπτείας.

2.2.1 Έμφαση στον Τρίτο πυλώνα – πειθαρχία της αγοράς

Ιδιαίτερη σημασία έχει ο τρίτος πυλώνας του Συμφώνου της Βασιλείας II, η πειθαρχία της αγοράς ως μέσω ενίσχυσης της τραπεζικής σταθερότητας. Σκοπός του είναι να συμπληρώσει τον πρώτο και δεύτερο πυλώνα στα αντίστοιχα θέματα.

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, αφορά τη δημοσίευση συγκεκριμένων ποιοτικών και ποσοτικών στοιχείων σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια, τους κινδύνους που αναλαμβάνουν και πως τους διαχειρίζονται. Με τη δημοσίευση αυτών των στοιχείων επιτυγχάνεται η συγκρισιμότητα των τραπεζών και η διαφάνεια, ενισχύοντας τη πειθαρχία της αγοράς (market discipline).

Σύμφωνα λοιπόν με τους Erlend Nier και Ursel Baumann (2006), η πειθαρχία της αγοράς αναφέρεται σε ένα σύστημα παροχής κινήτρων με βάση την αγορά στην οποία οι επενδυτές "τιμωρούν" τις τράπεζες για μεγαλύτερη ανάληψη κινδύνου απαιτώντας υψηλότερες αποδόσεις σε αυτές τις υποχρεώσεις.

Η πειθαρχία της αγοράς είναι απαραίτητη στον τραπεζικό κλάδο κυρίως επειδή οι τράπεζες έχουν την τάση να αναλαμβάνουν υψηλό ρίσκο.

Οι τράπεζες χρησιμοποιούν τα χρήματα των καταθετών για να χρηματοδοτήσουν δάνεια υψηλού κινδύνου, ενώ παράλληλα διατηρούν κεφαλαιακά αποθέματα για την περίπτωση που αυτή η επένδυση τους φέρει αρνητικά αποτελέσματα, δηλαδή την περίπτωση που οι δανειζόμενοι αδυνατούν να αποπληρώσουν το δάνειο τους και στη συνέχεια η ίδια η τράπεζα δεν είναι σε θέση να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της έναντι των καταθετών επομένως αντιμετωπίζει το κίνδυνο της πτώχευσης. Σε αυτό το σημείο έρχεται η πειθαρχία της αγοράς με τους μηχανισμούς της, να μετριάσει τον κίνδυνο που αναλαμβάνει η τράπεζα.

Εκτός από τη δημοσίευση των πληροφοριών που προτείνει η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική εποπτεία (BCBS) τους μέσω του τρίτου πυλώνα της Βασιλείας II, υπάρχουν και άλλες πολιτικές. Η δημιουργία κοινών λογιστικών προτύπων, ΔΛΠ (Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα) είναι μια ενέργεια

της Ευρωπαϊκής Ένωσης για ενίσχυσης της πειθαρχίας της αγοράς επειδή συμβάλλουν στην πραγματική απεικόνιση της λογιστικής κατάστασης των τραπεζών και έτσι υπόκεινται σε αυστηρότερο έλεγχο. Μια άλλη πολιτική είναι η έκδοση ομολόγων μειωμένης εξασφάλισης.

Οι Erlend Nier και Ursel Baumann (2006) εξετάζουν εμπειρικά την υπόθεση εάν η πειθαρχία της αγοράς είναι αποτελεσματικό κίνητρο για τις τράπεζες ώστε να περιορίσουν τον κίνδυνο πτώχευσης τους, κρατώντας αρκετά κεφαλαιακά αποθέματα. Συγκεκριμένα γίνεται ανάλυση των παραγόντων που επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα της πειθαρχίας της αγοράς, και πως αυτοί επιδρούν στα κίνητρα των τραπεζών για ανάληψη κινδύνου. Τα αποτελέσματα τους δείχνουν ότι η πειθαρχία της αγοράς επηρεάζει τα κίνητρα των τραπεζών να περιορίσουν τον κίνδυνο της πτώχευσης.

Η κυβερνητική στήριξη οδηγεί σε διακράτηση χαμηλότερων κεφαλαιακών αποθεμάτων, ενώ οι τράπεζες που υπόκεινται στην πειθαρχία της αγοράς είτε λόγω του υψηλού ποσοστού ανασφάλιστων δανείων που διακατέχουν στον ισολογισμό τους είτε λόγω του παρατηρούμενου κινδύνου τους από τη δημοσίευση των οικονομικών τους στοιχείων οδηγούνται σε διακράτηση υψηλότερων κεφαλαιακών αποθεμάτων περιορίζοντας έτσι την πιθανότητα πτώχευσης τους, με την υπόθεση ότι όλοι οι άλλοι παράγοντες οι οποίοι μπορούν να επηρεάσουν το ύψος των τραπεζικών κεφαλαίων παραμένουν σταθεροί, *ceteris paribus*.

Για τους παραπάνω λόγους η αποτελεσματικότητα της πειθαρχίας της αγοράς εξαρτάται από την έκταση της κυβερνητικής υποστήριξης που μπορεί να παρέχεται στην τράπεζα σε περίπτωση ανάγκης, από το ποσοστό των ανασφάλιστων υποχρεώσεων στο οποίο χρηματοδοτείται η τράπεζα και από το βαθμό που μπορεί να παρατηρηθεί ο κίνδυνος που αναλαμβάνει.

Πιο αναλυτικά, οποιαδήποτε μορφή κυβερνητικής υποστήριξης, είτε ρητή είτε σιωπηρή, ενδέχεται να επηρεάσει τις επιλογές της τράπεζας και να την ωθήσει σε πιο επικίνδυνες αποφάσεις περιορίζοντας τις επιπτώσεις της πειθαρχίας. Πολλές υποχρεώσεις χωρίς εγγυήσεις, στην κατοχή της τράπεζας, θα αυξήσουν τον κίνδυνο χρεοκοπίας της. Και τέλος, οι τράπεζες

που αποκαλύπτουν τον κίνδυνο τους με δημοσίευση των πληροφοριών τους υπόκεινται μεν σε πειθαρχία αλλά έχουν μικρή πιθανότητα να πτωχεύσουν.

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι ο ανταγωνισμός αυξάνει τα κίνητρα ανάληψης κινδύνου από τις τράπεζες όμως η αποτελεσματική πειθαρχία τα περιορίζει. Επομένως, πολιτικές για αύξηση του ανταγωνισμού σε συνδυασμό με αδύναμη πειθαρχία στην τραπεζική αγορά μπορεί να επηρεάσει την τραπεζική σταθερότητα.

Για τους παραπάνω λόγους καταλαβαίνουμε γιατί οι εποπτικές αρχές έχουν δώσει ιδιαίτερη έμφαση στο θέμα της πειθαρχίας των τραπεζών.

Τα αποτελέσματα της έρευνας των Asli Demirgüç-Kunt, Enrica Detragiache και Thierry Tresselt (2008) καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι οι χώρες που αποσκοπούν στην αναβάθμιση των τραπεζικών ρυθμίσεων και εποπτείας τους δεν έχουν παρά να παρέχουν ποιοτικές πληροφορίες στους αξιολογητές, η οποία είναι προϋπόθεση για αποτελεσματική πειθαρχία.

2.3 Βασιλεία III

Η κρίση του 2007 έδειξε την ανεπάρκεια των ρυθμίσεων του Συμφώνου της Βασιλείας II. Οι τράπεζες αντιμετώπισαν προβλήματα ρευστότητας παρόλο που η κεφαλαιακή τους επάρκεια ήταν επαρκής. Επίσης, το Σύμφωνο της Βασιλείας II δεν συμπεριλάμβανε κανόνες για πρόληψη σε μακροοικονομικό επίπεδο.

Έτσι, το 2010, ως αφορμή την διεθνή κρίση 2007-2009 η Επιτροπή της Βασιλείας αυστηροποίησε περισσότερο το εποπτικό πλαίσιο με το Σύμφωνο της Βασιλείας III και χρόνο ολοκλήρωσης το 2019. Δεν αποτελεί νέα συμφωνία αλλά βελτίωση της προηγούμενης θέτοντας αυστηρότερους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας, προσθέτοντας τον δείκτη μόχλευσης και δείκτες ρευστότητας και ενισχύοντας το πλαίσιο της εποπτείας και της πειθαρχίας. Σκοπός του είναι, η ενδυνάμωση της παγκόσμιας τραπεζικής σταθερότητας με ρυθμίσεις για πρόληψη σε μικροοικονομικό και μακροοικονομικό επίπεδο.

Δηλαδή ενδυνάμωση της κάθε τράπεζας και παράλληλα αντιμετώπιση των συστημικών κινδύνων.

Αρχικά, στον πρώτο πυλώνα, έχουμε επικαιροποίηση της σύνθεσης των εποπτικών κεφαλαίων και του πιστωτικού κινδύνου και προσθήκης ενός απλού συντελεστή μόχλευσης (leverage ratio), το ύψος του οποίου ανέρχεται σε 3% και δύο συντελεστών ρευστότητας (liquidity ratio), ένας βραχυχρόνιος και ένας μακροχρόνιος. Για τον κίνδυνο της αγοράς και τον λειτουργικό κίνδυνο ισχύουν οι διατάξεις του Συμφώνου της Βασιλείας II. Ο δεύτερος και τρίτος πυλώνες ενισχύουν τις διατάξεις του Σύμφωνο της Βασιλείας II.

Το Σύμφωνο της Βασιλείας III στοχεύει στη βελτίωση των τραπεζών να απορροφούν τις συνέπειες των κρίσεων και στη ενδυνάμωση των τραπεζών ώστε να διαχειρίζονται καλύτερα τους κινδύνους τους.

Οι αυστηρότεροι κανόνες του Συμφώνου της Βασιλείας III μπορεί να προκαλέσουν προβλήματα στις μικρές ή αδύναμες τράπεζες και να τις οδηγήσουν εκτός τραπεζικού συστήματος.⁸

2.4 Κεφάλαιο Τραπεζών

Η έννοια του κεφαλαίου έχει ιδιαίτερη σημασία στην Τραπεζική επειδή η ύπαρξη του αποτελεί εγγύηση – προστασία για τους καταθέτες αλλά και για τους πιστωτές της τράπεζας. Για αυτό το λόγο και πολλοί το προσομοιάζουν ως ένα μαξιλάρι ασφαλείας.

Η τράπεζα καταφεύγει στη χρήση του όταν παραστεί ανάγκη, δηλαδή, όταν η αξία του ενεργητικού της μειωθεί ή στη περίπτωση που οι υποχρεώσεις της αυξηθούν και δεν επαρκούν τα κέρδη της να τα καλύψουν. Παρόλα αυτά, οι τράπεζες αποφεύγουν να κατέχουν μεγάλα ποσά κεφαλαίου και ο λόγος είναι το κόστος διακράτησης τους. Αν δεν υπήρχε αυτό το κόστος, οι τράπεζες θα κρατούσαν υψηλά κεφαλαιακά αποθέματα ώστε να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους και να απορροφήσουν οποιαδήποτε ζημιά θα μπορούσε να εμφανιστεί.

⁸ Αγγελόπουλος (2010)

Οι κανόνες των ελάχιστων κεφαλαίων που θα πρέπει να διακρατούν οι τράπεζες θέτονται από τις εκάστοτε κυβερνήσεις σε συνεργασία με την Επιτροπή της Βασιλείας. Το πώς φτάσαμε στο Σύμφωνο της Βασιλείας III έχει αναλυθεί σε προηγούμενη ενότητα.

Στη περίπτωση που η τράπεζα δεν έχει εκπληρώσει την υποχρέωση της να διακρατεί ελάχιστα αποθεματικά κεφαλαίου ή την εκπληρώνει εν μέρει, θα δεχτεί κυρώσεις από τις εποπτικές αρχές, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ). Οι κυρώσεις αυτές μπορεί να οδηγήσουν ακόμα και στην αναστολή της λειτουργίας της. Επίσης, οι οίκοι πιστοληπτικής αξιολόγησης πιθανόν να μειώσουν την βαθμολογία της. Τέλος, η μη εκπλήρωση αυτής της υποχρέωσης μπορεί να έχει ως συνέπεια την έλλειψη εμπιστοσύνης των καταθετών που μπορεί να οδηγήσει σε μείωση των καταθέσεων της λόγω μαζικής ανάληψης, αλλά και σε δυσκολία χρηματοδότησης της.

Σε κάθε περίπτωση η αύξηση του κεφαλαίου θεωρείται ως προστασία των εμπλεκόμενων έναντι μιας ενδεχόμενης πτώχευσης της τράπεζας. Προστασία που μπορεί να αναιρεθεί από τις ενέργειες της τράπεζας για παράδειγμα αν αναλαμβάνει ριψοκίνδυνες αποφάσεις ή με την ύπαρξη του ηθικού κινδύνου από την πλευρά της.

Υπάρχουν λοιπόν, έρευνες που υποστηρίζουν ότι η κεφαλαιακή επάρκεια συμβάλλει στην τραπεζική ευρωστία και άλλες που υποστηρίζουν ότι η ύπαρξη τους μπορεί να είναι περιττή ή να κάνει τις τράπεζες πιο επικίνδυνες επηρεάζοντας και την τραπεζική σταθερότητα.

2.5 Αναμενόμενη Κυβερνητική στήριξη των τραπεζών

Για τη προστασία της τραπεζικής σταθερότητας, συνεπώς και της συνολικής οικονομίας, οι εκάστοτε κυβερνήσεις είναι υποχρεωμένες να παρεμβαίνουν.

Μία τέτοια παρέμβαση είναι η εγγύηση των τραπεζικών καταθέσεων στη περίπτωση που τα ίδια κεφάλαια της τράπεζας είναι χαμηλότερα από ότι απαιτείται από τους εποπτικούς κανόνες.

Αυτή η αναμενόμενη στήριξη των τραπεζών από την κυβέρνηση, προστατεύοντας τις καταθέσεις σε ενδεχόμενη τραπεζική πτώχευση, έχει αρνητικές και θετικές συνέπειες.

Από τη μία πλευρά, η κυβέρνηση με την εγγύηση των καταθέσεων, παρέχει τραπεζική σταθερότητα και βοηθάει στην οικονομική ανάπτυξη. Όταν οι καταθέτες γνωρίζουν ότι υπάρχει κάλυψη των χρημάτων τους από το κράτος, αυξάνεται η εμπιστοσύνη στις τράπεζες και δεν τις ασκούν έλεγχο των καταθέσεων τους. Επίσης, η ύπαρξη εγγύησης των καταθέσεων αυξάνει το ύψος των καταθέσεων, αυξάνεται η ρευστότητα των τραπεζών και η χορήγηση επενδυτικών σχεδίων.

Από την άλλη πλευρά όμως, αυξάνει τον ηθικό κίνδυνο τράπεζας και καταθετών. Λόγω της διασφάλισης των καταθέσεων η τράπεζα έχει κίνητρα για ανάληψη υπερβολικού κινδύνου, επιδιώκοντας αυξημένες αποδόσεις. Επίσης, η ύπαρξη εγγύησης των καταθέσεων, καθιστά τους καταθέτες αδιάφορους σχετικά με τη φερεγγυότητα της τράπεζας τους και επιλέγουν τράπεζα με βάση το προσφερόμενο επιτόκιο.

Σύμφωνα με την έρευνα 'Does deposit insurance increase banking system stability? An empirical investigation' των Asli Demirgüç-Kunt και Enrica Detragiache (2002), αναλύοντας 61 χώρες τη χρονική περίοδο 1980-1997 συμπεραίνουν ότι, η ρητή (explicit) ασφάλιση των καταθέσεων τείνει να αυξήσει την πιθανότητα των τραπεζικών κρίσεων ειδικά στην περίπτωση που το θεσμικό πλαίσιο είναι αδύναμο.

Συνοπτικά, η ύπαρξη θεσμικού πλαισίου και ελέγχου από τις εποπτικές αρχές μειώνει τις επιπτώσεις και βοηθάει στην ομαλή λειτουργία του τραπεζικού συστήματος. Επειδή η αναμενόμενη στήριξη των τραπεζών από την κυβέρνηση έχει θετικές και αρνητικές συνέπειες, η κυβέρνηση θα πρέπει να παρεμβαίνει μόνο όταν παραστεί ανάγκη, συμβάλλοντας στο ρόλο των εποπτικών αρχών.

3ο κεφάλαιο:

Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (Non - performing loans – NPLs)

3.1 Εισαγωγή – ορισμός

Ως μη εξυπηρετούμενα δάνεια ορίζουμε τα δάνεια για τα οποία υπάρχει καθυστέρηση στην καταβολή των δόσεων η οποία ξεπερνά τις 90 ημέρες. Στη περίπτωση που η καταβολή των δόσεων δεν ξεπερνά τις 90 ημέρες, δεν θεωρούνται οριστικές καθυστερήσεις αλλά απλές και τα δάνεια αυτά δεν εντάσσονται στα μη εξυπηρετούμενα.

Η διαφορά μεταξύ εξυπηρετούμενων (Performing Loans) και μη εξυπηρετούμενων δανείων (Non-Performing Loans – NPLs) είναι ότι τα πρώτα αποπληρώνονται σύμφωνα με τους όρους της δανειακής σύμβασης ενώ τα δεύτερα δεν αποπληρώνονται σύμφωνα με τους όρους της. Από τη στιγμή που ένα δάνειο χαρακτηριστεί μη εξυπηρετούμενο, θα παραμείνει με αυτό τον χαρακτηρισμό έως ότου εξοφληθεί, διαγραφεί ή αντικατασταθεί με νέο δάνειο.

Η οικονομική κρίση του 2007 οδήγησε πολλούς δανειολήπτες να αντιμετωπίζουν οικονομικό πρόβλημα και να μην είναι σε θέση να καταβάλλουν τις δόσεις των δανείων τους. Δυστυχώς, οι τράπεζες δεν έχουν τη δυνατότητα να αποφύγουν τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια αλλά μπορούν να τα περιορίσουν παρακολουθώντας την πιστοληπτική ικανότητα των δανειοληπτών. Με αυτό τον τρόπο, αναγνωρίζουν τυχόν οικονομικές δυσκολίες των δανειοληπτών, που μπορεί να θέσουν σε καθυστέρηση τις δόσεις των δανείων τους.

Εφόσον εντοπίσει προβλήματα αποπληρωμής, η τράπεζα θα λάβει μέτρα αναδιάρθρωσης του δανείου ώστε να διασφαλίσει τα χρήματα της. Άλλες ενέργειες της τράπεζας προς αυτή την κατεύθυνση είναι η παρακολούθηση των αποπληρωμών δίνοντας έμφαση στις καθυστερούμενες δόσεις και η στενή σχέση με τον δανειολήπτη.

Γεγονός είναι, ότι η τράπεζα τη στιγμή που χορηγεί ένα δάνειο, λαμβάνει υπ' όψιν της τον κίνδυνο αθέτησης, δηλαδή τον κίνδυνο να μην αποπληρωθεί το δάνειο και κάνει εκτίμηση της αναμενόμενης ζημιάς. Αναμενόμενη ζημιά ορίζεται ως το γινόμενο της πιθανότητας αθέτησης επί το ποσοστό της ζημιάς σε περίπτωση αθέτησης επί το ποσό σύναψης του δανείου.

Επόμενο στάδιο είναι ο έλεγχος απομείωσης. Η τράπεζα διενεργεί έλεγχο απομείωσης των δανείων όταν υπάρχουν καθυστερήσεις είτε κεφαλαίου είτε τόκου είτε και των δύο. Στο τρίτο στάδιο αναγνωρίζει τις ζημιές αυτές (ζημιές απομείωσης) όταν ξεπεράσουν την αρχική της εκτίμηση. Συνεπώς, τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια έχουν επιπτώσεις στον ισολογισμό της και την κερδοφορία της. Όπως παρατηρούμε από τα παραπάνω, οι συνέπειες των μη εξυπηρετούμενων για την τράπεζα είναι ολέθριες.

3.2 Λόγοι συσσώρευσης υψηλού αποθέματος μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPLs)

Η ραγδαία αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPLs), η διατήρηση ενός υψηλού αποθέματος από αυτά στα χαρτοφυλάκια των τραπεζών αλλά και η αδυναμία ταχείας απομείωσής τους, συνδέονται αναπόσπαστα με την βαθιά οικονομική κρίση αλλά και με την πολύ ασθενική ανάκαμψη που ακολουθεί τα επόμενα χρόνια και παραμένει χαμηλή σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Οι βασικοί λόγοι που συντελούν στη δημιουργία μη εξυπηρετούμενων δανείων συνδέονται με παράγοντες τόσο οικονομικής φύσης όσο και διαρθρωτικής που σχετίζονται με την δομή και λειτουργία του τραπεζικού συστήματος και αναλύονται παρακάτω.

3.2.1 Οικονομικοί παράγοντες

Έρευνα της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας⁹, έδειξε ότι η πραγματική μεταβολή του ΑΕΠ, είναι ο κύριος παράγοντας της δημιουργίας μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Επίσης, η έρευνα των Anke Weber, Emanuel Kopp και José Garrido (2016)¹⁰, επισημαίνει την σημασία των κυκλικών διακυμάνσεων στην συσσώρευση των μη εξυπηρετούμενων δανείων στην Ιταλία κατά την διάρκεια της κρίσης.

Συνεπώς, μια πτώση στην οικονομική δραστηριότητα παραμένει ο πιο σημαντικός κίνδυνος καθώς εξασθενεί την δυνατότητα του δανειολήπτη για εξυπηρέτηση της υποχρέωσής του, ειδικά για αυτούς που έχουν λάβει πολύ υψηλά δάνεια, οδηγώντας εν τέλει σε αύξηση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων και μείωση της ποιότητας των στοιχείων ενεργητικού των τραπεζών.

Ένας άλλος παράγοντας, εξίσου σημαντικός, είναι οι συναλλαγματικές ισοτιμίες. Από τη μία πλευρά, η υποτίμηση του εγχώριου νομίσματος σε χώρες εκτός της ευρωζώνης μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων σε χώρες όπου ο δανεισμός σε ξένο νόμισμα είναι υψηλός. Από την άλλη πλευρά, χώρες που δεν υφίστανται αυτή την συναλλαγματική αναντιστοιχία, μια μείωση στη συναλλαγματική ισοτιμία μπορεί να έχει ως συνέπεια τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων ως αποτέλεσμα της αύξησης των εξαγωγών και της βελτίωσης της χρηματοοικονομικής θέσης των επιχειρήσεων, μια εξήγηση που μπορεί να βρει εφαρμογή στις χώρες που έχουν νόμισμα το ευρώ.

Η έρευνα του Janice Boucher Breuer (2006), καταλήγει ότι, παράγοντες όπως η μεγάλη διαφθορά, οι χώρες με έλεγχο σε μισθούς και τιμές και η ασφάλεια των καταθέσεων αυξάνουν τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια ως ποσοστό των περιουσιακών τους στοιχείων. Σε αντίθεση, η γνωστοποίηση των στοιχείων εκτός ισολογισμού των τραπεζών, η γνωστοποίηση των πρακτικών

⁹ Working paper series της ΕΚΤ no1515 (Φεβρουάριος 2013): “Non -Performing loans. What matters in addition to the economic cycle”.

¹⁰ IMF WP/16/35 (Ιούλιος 2016) : “Cleaning-up bank balance sheets: economic, legal and supervisory measures for Italy”

διαχείρισης και η επιβολή κυρώσεων σε διευθυντές λόγω αθέμιτων ενεργειών, οδηγεί σε μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Επιπρόσθετα, η εμπειρική ανάλυση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (2013), βρίσκει αρνητική συσχέτιση μεταξύ της ποιότητας των τραπεζικών στοιχείων ενεργητικού και της μείωσης των τιμών των μετοχών καθώς αυτή η μείωση στην τιμή μπορεί να είναι ενδεικτική της μείωσης της επιχειρηματικής απόδοσης, της μείωσης της αξίας των εγγυήσεων που με τη σειρά τους δυσχεραίνουν την δυνατότητα αποπληρωμής του ιδιωτικού τομέα. Τέλος, δείχνει ότι μια αύξηση στα επιτόκια δανεισμού έχει θετική συσχέτιση με την πιθανότητα πτώχευσης των επιχειρήσεων και φυσικά σχετίζεται με την αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Η αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων είναι δυνατό να σχετίζεται και με ισχυρά μη επαναλαμβανόμενα σοκ στην οικονομία (idiosyncratic shocks) όπως η κατάρρευση της αγοράς ακινήτων στην Ιρλανδία και την Ισπανία λόγω της φούσκας των ακινήτων που είχε δημιουργηθεί στη χώρα αυτή. Η δημιουργία της τραπεζικής φούσκας προήλθε σε μεγάλο βαθμό από τα χαμηλά επιτόκια και τις χαλαρές συνθήκες χρηματοδότησης αλλά από την άλλη πλευρά όμως, τα χαμηλά επιτόκια μπορούν να καταστήσουν τα ήδη υπάρχοντα δάνεια πιο διαχειρίσιμα.

Ο Karlo Kauko στην έρευνα του με θέμα 'Εξωτερικά ελλείμματα και μη εξυπηρετούμενα δάνεια στη πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση' (2012) , παρουσιάζει εμπειρικά αποτελέσματα σχετικά με τη στατιστική αλληλεξάρτηση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και του ποσού των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Καταλήγει, λοιπόν, ότι η μεγάλη πίστωση που επικρατούσε τη περίοδο 2000 – 2005, δεν είχε σημαντική επίπτωση εάν δεν συνδυάζονταν με έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών.

Έχει παρατηρηθεί (Laeven and Valencia, 2008) επίσης, ότι οι τραπεζικές κρίσεις πραγματοποιούνται σε χώρες με ελλείμματα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (με εξαίρεση τη πλεονασματική Ιαπωνία), για παράδειγμα μια χώρα με έλλειμμα μπορεί να συνεχίσει να δανείζεται από έναν ξένο δανειστή ενώ ένας εγχώριος – πληροφορημένος δανειστής δεν θα συμφωνούσε.

Ασθενής εξαγωγές και εξωτερικό έλλειμμα προηγούνται της οικονομικής κρίσης (Kaminsky and Reinhart, 1999) ενώ τα ελλείμματα παρατηρούνται αμέσως πριν από αυτή (Sarlin and Peltonen, 2011, p. 16).

3.2.2 Μη Οικονομικοί παράγοντες

Οι μη οικονομικοί παράγοντες για τη συσσώρευση των μη εξυπηρετούμενων δανείων είναι αρκετά πιο δύσκολο να ποσοτικοποιηθούν γιατί εξ' ορισμού έχουν πιο ποιοτικά χαρακτηριστικά, σχετίζονται με τις ιδιαιτερότητες της κάθε χώρας αλλά και της κάθε τράπεζας και τα σχετικά στοιχεία πέραν από ότι είναι λιγοστά, ακόμα και αν υπήρχαν σε αφθονία θα ήταν δύσκολο να χρησιμοποιηθούν για συγκρίσεις μεταξύ χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων ή/και χωρών.

Αυτοί λοιπόν οι παράγοντες περιλαμβάνουν (αλλά δεν περιορίζονται μόνο σε αυτούς) τις πολιτικές δανεισμού και παρακολούθησης από τις τράπεζες της πορείας εξυπηρέτησης των δανείων εκ μέρους των δανειοληπτών, τις ενέργειες εποπτείας, το θεσμικό και νομικό πλαίσιο συμπεριλαμβανομένου και του πτωχευτικού πλαισίου, τα λογιστικά πρότυπα, την διαφάνεια στην αγορά για στοιχεία που χρησιμοποιούνται ως εγγυήσεις, την τεχνική-διοικητική δυνατότητα και επάρκεια των ιδρυμάτων (κυρίως μικρών, χωρίς εμπειρία και κατάλληλα εργαλεία) να διαχειριστούν ποσοτικά τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια.

Ένας βασικός παράγοντας συσσώρευσης των μη εξυπηρετούμενων δανείων, αποτελούν οι πρακτικές των τραπεζών σε σχέση με τον δανεισμό και την παρακολούθηση αλλά και οι στρατηγικές τους.

Συγκεκριμένα, πριν την κρίση, οι τράπεζες είχαν επικεντρωθεί στην επέκταση των δραστηριοτήτων τους και της απόκτησης συγκριτικού πλεονεκτήματος έναντι των ανταγωνιστών τους που όμως είχε το τίμημα της μη επαρκούς ποιοτικής ανάλυσης του κινδύνου. Αποτέλεσμα αυτής της ανεπάρκειας να παρέχουν δάνεια σε δανειολήπτες είτε με μη επαρκή εγγυήσεις είτε ακόμα και σε τελείως ακάλυπτους δανειολήπτες που φυσικά δεν θα ήταν σε θέση να

καλύψουν τις υποχρεώσεις τους σε περίπτωση δυσμενών οικονομικών συνθηκών.

Στα παραπάνω προστίθεται και η αδυναμία του εποπτικού πλαισίου. Το ευρύτερο τραπεζικό εποπτικό πλαίσιο δεν ήταν τόσο ενδυναμωμένο και αξιόπιστο και άρα μη επαρκές για να αντισταθμίσει τις πρακτικές που αναφέρθηκαν παραπάνω. Η εποπτεία ήταν ασθενής και σε καμία περίπτωση σε θέση να εντοπίσει τις αδυναμίες των τραπεζών ως αποτέλεσμα της συσσώρευσης των μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Αξίζει να αναφερθεί επίσης, η σημασία της ποιότητας του δικαστικού πλαισίου για την έγκαιρη απομείωση του αποθέματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Χρονοβόρες διαδικασίες διευθέτησής αυτών των δανείων έχουν αναπόφευκτα ως συνέπεια την αύξηση των στρατηγικών κακοπληρωτών οι οποίοι δεν αντιμετωπίζουν άμεσα τις συνέπειες από την μη πληρωμή των υποχρεώσεών τους.

Μη επαρκώς αναπτυγμένες δευτερογενείς αγορές για τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια κάνουν πιο δύσκολο για τις τράπεζες να τα μετακινήσουν από τους ισολογισμούς τους. Οι δευτερογενείς αγορές μπορούν να βοηθήσουν στην μείωση αυτού του βάρους και να ενισχύσουν την προσπάθεια επανάκτησης κάποιας αξίας, έστω και μικρότερης. Μια τέτοια πρακτική, μπορεί να αποτρέψει και κάποιους στρατηγικούς κακοπληρωτές από την υιοθέτηση πρακτικών μη εξυπηρέτησης.

Τέλος, οι τράπεζες λειτουργούν ως μεσίτες για τους καταθέτες και ως εντολείς για τους δανειολήπτες. Ουσιαστικά το Diamond's model. Σύμφωνα με το Diamond's (1984) model, η τράπεζα έχει την εξουσιοδότηση από τους καταθέτες να ελέγχει τους δανειολήπτες. Αυτή η λειτουργία τους έχει σαν αποτέλεσμα την δημιουργία συγκρούσεων συμφερόντων θέτοντας σε κίνδυνο την εύρυθμη λειτουργία των τραπεζών και πιο γενικά την τραπεζική σταθερότητα. Βέβαια υπάρχουν κανόνες για την βελτίωση αυτών των συγκρούσεων όπως η συνθήκη της Βασιλείας για αποφυγή των τραπεζικών προβλημάτων.

Επειδή καθένας ενεργεί για το δικό του καλό, αυτό μπορεί να οδηγήσει σε σύγκρουση συμφερόντων και ενδεχομένως σε τραπεζικά προβλήματα. Γεγονός είναι ότι τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια καλούνται να τα αντιμετωπίσουν όλες οι χώρες, σε οποιοδήποτε στάδιο της ανάπτυξης τους και αν βρίσκονται και αυτό γιατί τόσο οι τράπεζες όσο και οι άνθρωποι λειτουργούν με γνώμονα το συμφέρον τους και οι συγκρούσεις αυτών είναι δύσκολο να αποφευχθούν.

Αξίζει να αναφερθεί ότι σύμφωνα με τον Janice Boucher Breuer (2006) οι τράπεζες μπορούν να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση των συγκρούσεων και επομένως τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια να είναι λιγότερα. Τέτοιοι παράγοντες που μειώνουν τις συγκρούσεις συμφερόντων και επομένως τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, είναι η δημοσίευση των πρακτικών διαχείρισης και των στοιχείων ισολογισμού της τράπεζας καθώς και επιβολή κυρώσεων σε περίπτωση αθέμιτων ενεργειών.

Τέλος, μια αναφορά και στα φορολογικά συστήματα είναι αναγκαία καθώς αυτά μπορούν να δημιουργήσουν αντικίνητρα για την έγκαιρη και επαρκή παροχή προβλέψεων για μη εξυπηρετούμενα δάνεια καθώς και διαγραφή αυτών. Πιθανά αντικίνητρα μπορεί να είναι η απαγόρευση φοροαπαλλαγών για διαγραφές ή πώληση εγγυήσεων σε τιμή χαμηλότερη της χρηματιστηριακής.

3.3 Σημασία των μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPLs) για την υγεία του τραπεζικού τομέα

Τα τελευταία χρόνια οι τράπεζες λειτουργούν με μειωμένη κερδοφορία λόγω της πανευρωπαϊκής κρίσης που επικρατεί στο τραπεζικό σύστημα. Η ύπαρξη και μάλιστα υψηλών ποσοστών, μη εξυπηρετούμενων δανείων επιτείνει την ήδη μειωμένη κερδοφορία τους καθώς συνεπάγεται περισσότερες προβλέψεις για επισφαλή δάνεια. Αποτέλεσμα της αύξησης των μη εξυπηρετούμενων δανείων είναι η ανάγκη για ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών.

Παρακάτω παρατίθενται οι επιπτώσεις στην υγεία του τραπεζικού συστήματος από την παρουσία υψηλών ποσοστών μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Ένα υψηλό απόθεμα μη εξυπηρετούμενων δανείων είναι δυνατόν, εκτός από τις άμεσες απώλειες, να οδηγήσει επίσης σε αυξημένες και συνεχιζόμενες διοικητικές και άλλες δαπάνες για την παρακολούθησή του και την διαχείρισή του. Φυσικά, αυτές οι διοικητικές δαπάνες έχουν ένα πολύ μεγάλο κομμάτι σταθερού κόστους, το βάρος του οποίου υφίστανται και ίσως δυσανάλογα οι υπόλοιποι δανειστές.

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, τα αποθέματα μη εξυπηρετούμενων δανείων επιδρούν στην κερδοφορία των τραπεζών. Καθώς, δημιουργούν αμφιβολίες για τα μελλοντικά έσοδα της τράπεζας και την μακροπρόθεσμη βιωσιμότητάς της, οι επενδυτές είναι λογικό να ζητήσουν υψηλότερο risk – premium από την τράπεζα.

Μια άλλη επίπτωση που έχει επίδραση πάνω στην κερδοφορία των τραπεζών σχετίζεται με το κεφάλαιο. Καθώς τα προβληματικά στοιχεία ενεργητικού έχουν μεγαλύτερο ρίσκο ή μπορούν επιπρόσθετα να οδηγήσουν σε υψηλότερες ανάγκες υπό τον Πυλώνα II , οι τράπεζες είναι δυνατό να μη προχωρήσουν σε επενδυτικές ευκαιρίες εξαιτίας ακριβώς της έλλειψης κεφαλαίου.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί ότι η επίδραση των μη εξυπηρετούμενων δανείων πάνω στην κερδοφορία των τραπεζών εξαρτάται και από την πολιτική – στρατηγική της εκάστοτε τράπεζας. Εάν για παράδειγμα η τράπεζα είναι διατεθειμένη να επιδιώξει μια αναδιάρθρωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, τότε θα υποστεί μια εφάπαξ ζημία, υπό την προϋπόθεση ότι αυτή η αναδιάρθρωση είναι βιώσιμη.

Μια άλλη στρατηγική, είναι η κτήση της εγγύησης και μετέπειτα πώλησής της. Στην περίπτωση αυτή, η επίπτωση πάνω στην κερδοφορία της τράπεζας εξαρτάται από τη διαφορά μεταξύ της ονομαστικής και της αγοραίας τιμής της εκάστοτε εγγύησης. Όταν η διαφορά αυτή αρχίσει να μειώνεται, μόνο τότε η τράπεζα θα πρέπει να ξεφορτωθεί τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια της, μέσω της διάθεσης προς πώλησης των εγγυήσεων τους.

4ο Κεφάλαιο:

Εμπειρική Ανάλυση

Σε αυτή την ενότητα θα εξετάσουμε τους παράγοντες που οδηγούν τις ευρωπαϊκές τράπεζες στην αθέτηση των υποχρεώσεων τους.

Αρχικά θα γίνει η παρουσίαση των δεδομένων περιγράφοντας τον τρόπο συλλογής και την επεξεργασία τους, θα οριστούν οι εξαρτημένες και οι ανεξάρτητες μεταβλητές καθώς και το μοντέλο που χρησιμοποιήθηκε για την εμπειρική ανάλυση τους. Στο τέλος του κεφαλαίου θα παρουσιαστούν και θα σχολιαστούν τα εμπειρικά αποτελέσματα της παρούσας έρευνας.

4.1 Δεδομένα

Τα δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν αντλήθηκαν από την οικονομική βάση δεδομένων Datastream (Thomson Reuters). Για τη συλλογή των δεδομένων επιλέχθηκαν 26 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Αυστρία, Βέλγιο, Βουλγαρία, Κύπρος, Τσεχία, Δανία, Εσθονία, Φιλανδία, Γερμανία, Γαλλία, Ελλάδα, Ισλανδία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Ολλανδία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σλοβενία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία και το Ηνωμένο Βασίλειο). Το δείγμα αποτελείται από ενεργές τράπεζες για τη χρονική περίοδο 2000 έως 2016. Για μερικούς δείκτες δεν εμφανίζονται παρατηρήσεις καθώς δεν είναι διαθέσιμες ούτε σε άλλη πλατφόρμα, όπως στη Bankscore, επομένως θα βγουν εκτός δείγματος.

Για τον παραπάνω λόγο, το τελικό δείγμα που θα συμμετέχει στις παλινδρομήσεις αποτελείται από τις παρακάτω 20 χώρες: Αυστρία, Βέλγιο, Τσεχία, Δανία, Φιλανδία, Γερμανία, Γαλλία, Ελλάδα, Ισλανδία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβακία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

4.2 Μεταβλητές

Οι μεταβλητές που χρησιμοποιήθηκαν για την εμπειρική ανάλυση παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 4.1: **Ορισμοί μεταβλητών**

1. Non-Performing Loans Ratio

– Δείκτης μη εξυπηρετούμενων δανείων

Ο δείκτης αυτός εκφράζει το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων ως ποσοστό των δανείων. Όσο χαμηλότερος είναι τόσο καλύτερη είναι η ποιότητα των στοιχείων της τράπεζας.

2. Risk-Weighted Assets Ratio

– Δείκτης σταθμισμένων με κίνδυνο στοιχείων του ενεργητικού

Εκφράζεται ως ποσοστό των στοιχείων ενεργητικού σταθμισμένων ως προς τον κίνδυνο, όσο πιο επικίνδυνα είναι τα στοιχεία του ενεργητικού μιας τράπεζας τόσο περισσότερα κεφάλαια πρέπει χρειάζεται.

3. Risk-Based Capital Ratio

– Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας με βάση τον κίνδυνο

Υπολογίζεται με βάση τους κανόνες της Βασιλείας και μετρά το ποσοστό κάλυψης των σταθμισμένων με κίνδυνο στοιχείων του ενεργητικού.

4. Liquidity Ratio

– Δείκτης τραπεζικής ρευστότητας

Δείχνει την ανάγκη των τραπεζών σε σχέση με τα μετρητά και τα δάνεια. Δηλαδή κατά πόσο εύκολα μπορεί μια τράπεζα να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της με μετρητά. Χωρίς την απαιτούμενη ρευστότητα η τράπεζα μπορεί να οδηγηθεί σε πτώχευση.

Πίνακας 4.1: Ορισμοί μεταβλητών

5. Income to Cost Ratio

– Δείκτης συνολικών εσόδων προς συνολικά έξοδα

Είναι ο λόγος των συνολικών εσόδων προς τα συνολικά έξοδα και δείχνει πόσο αποτελεσματικά μπορεί να διαχειρίζεται τα έσοδα – έξοδα της. Όσο υψηλότερος ο δείκτης τόσο υψηλότερη η κερδοφορία και κατ' επέκταση τόσο αποτελεσματική η διοίκηση.

6. Loans to Assets Ratio

– Δείκτης συνολικών δανείων προς σύνολο στοιχείων ενεργητικού

Υπολογίζεται ως ο λόγος των συνολικών δανείων προς τα σύνολο στοιχείων ενεργητικού και δείχνει το ποσό των στοιχείων που δεσμεύονται για τη χορήγηση δανείων. Όσο χαμηλότερος είναι ο δείκτης τόσο καλύτερη είναι η ρευστότητα της τράπεζας.

7. Provisions to Loans Ratio

– Δείκτης προβλέψεων για μη εξυπηρετούμενα δάνεια

Υπολογίζεται ως ο λόγος των προβλέψεων για επισφαλή δάνεια προς τα συνολικά δάνεια. Όσο υψηλότερος είναι ο δείκτης τόσο πιο εύκολα μπορεί να αντιμετωπίσει τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια της.

8. Size – Μέγεθος

Ο δείκτης Μέγεθος προσδιορίζει το μέγεθος της τράπεζας σε συνάρτηση με το σύνολο στοιχείων του ενεργητικού της. Υπολογίζεται με τον λογάριθμο των συνολικών κεφαλαίων.

Για τη παρούσα ανάλυση η εξαρτημένη μεταβλητή είναι η πιθανότητα πτώχευσης των ευρωπαϊκών τραπεζών. Αυτή η πιθανότητα μετρείται με το μέτρο **z-score**. Όσο μεγαλύτερο είναι τόσο πιο δύσκολο είναι να οδηγηθεί σε πτώχευση η τράπεζα και αντίστοιχα όσο μικρότερο είναι τόσο πιο κοντά στη πτώχευση βρίσκεται.

Το z-score υπολογίζεται ως
$$\frac{\text{Return on Assets} + \frac{\text{Equity}}{\text{Assets}}}{\text{standard deviation of Return on Assets}}$$
,

όπου:

- Return on assets, είναι η απόδοση των στοιχείων του ενεργητικού.

$$\text{ROA} = \frac{\text{Net Income}}{\text{Total Assets}}$$

- Standard deviation of ROA, είναι η τυπική απόκλιση της απόδοσης των στοιχείων του ενεργητικού

Για την ανάλυση μας θα χρησιμοποιήσουμε το λογάριθμο του z-score, (lnzscore).

Τέλος, οι ανεξάρτητες μεταβλητές φαίνονται στο παρακάτω πίνακα 4.3.

Πίνακας 4.2: Προσδιορισμός ανεξάρτητων μεταβλητών

Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Non - performing loans ratio
	Risk weighted assets ratio
	Risk – based to Capital ratio
	Liquidity ratio
	Income to cost ratio
	Loans to assets ratio
	size
	Provisions to loans ratio

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα περιγραφικά στατιστικά για τις μεταβλητές που χρησιμοποιήσαμε στη παρούσα ανάλυση.

Πίνακας 4.3: **Περιγραφικά στατιστικά**

Μεταβλητές	Παρατηρήσεις	Μέσος Όρος	Τυπική απόκλιση	Ελάχιστο	Μέγιστο
lnzscore	998	3.475446	1.097776	-2.029327	7.278626
npl	1347	.048543	.0756398	0	.6779321
prov	1731	.006554	.01055	-.0429093	.1597598
rbc	1265	.1432014	.0565042	-.061	1.2608
rwa	1285	.5303698	.3102636	.0002568	4.931684
liq	1909	.0439676	.0638228	0	.5347854
icost	1694	1.389508	1.340253	.2275156	30.47685
loanass	1756	.6823493	.1806032	.0392534	1.525365
size	1926	17.61217	2.158205	9.193194	22.57924

Το χρονικό διάστημα είναι 2000 – 2016.

Για τους ορισμούς των μεταβλητών, βλέπε πίνακα 4.1

4.3 Οικονομετρικά προβλήματα και αντιμετώπιση τους

Ένα σημαντικό πρόβλημα που αντιμετωπίσαμε είναι η πολυσυγγραμικότητα (multicollinearity), δηλαδή η ύπαρξη ισχυρών συσχετίσεων μεταξύ των ανεξάρτητων μεταβλητών στις παλινδρομήσεις μας.

Ο έλεγχος για την ύπαρξη της πολυσυγγραμικότητας έγινε με τον πίνακα συσχέτισης των συντελεστών (Correlation Matrix) για τις μεταβλητές.

Στον πίνακα συσχέτισης των συντελεστών εάν οι μεταβλητές παίρνουν μεγάλες θετικές ή αρνητικές τιμές, μας δείχνουν ότι οι αντίστοιχες ανεξάρτητες μεταβλητές που χρησιμοποιούνται στο μοντέλο έχουν μεταξύ τους ισχυρό βαθμό συσχέτισης. Στατιστικά σημαίνει ότι οι μεταβλητές αυτές συνεισφέρουν ελάχιστα ή καθόλου στην εξαρτημένη μεταβλητή και θα πρέπει να απομακρυνθούν από το μοντέλο.

Από τον πίνακα συσχέτισης των συντελεστών για τις μεταβλητές που παρατίθεται στην επόμενη σελίδα παρατηρούμε ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ μη εξυπηρετούμενων δανείων και προβλέψεις για μη εξυπηρετούμενα δάνεια. Για τον λόγο αυτό στο υπόδειγμα με ανεξάρτητη μεταβλητή τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια δεν θα έχουμε ως ανεξάρτητη μεταβλητή και τις προβλέψεις και αντίστροφα. Για τις υπόλοιπες μεταβλητές, οι τιμές είναι μεταξύ 0.5 και -0.5, επομένως δεν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ τους.

Πίνακας 4.4: Συσχέτιση των συντελεστών (Correlation Matrix)

	Inzscore	npl	prov	rbcr	rwa	liq	icost	loanass	size
Inzscore	1.0000								
npl	-0.2724	1.0000							
prov	-0.3012	0.5867	1.0000						
rbcr	0.0712	-0.0621	-0.0672	1.0000					
rwa	0.1780	0.0848	0.1466	-0.1700	1.0000				
liq	0.0751	-0.0129	0.1395	0.2577	-0.0744	1.0000			
icost	0.3947	-0.0685	-0.0161	0.1289	0.2591	0.0042	1.0000		
loanass	0.1020	0.1452	0.0685	-0.1640	0.2150	-0.2396	0.1327	1.0000	
size	-0.1070	-0.0761	-0.0381	-0.1285	-0.2478	-0.2311	-0.0126	-0.3495	1.0000

Ένα άλλο πρόβλημα που αντιμετωπίσαμε, κατασκευάζοντας το οικονομετρικό μοντέλο, είναι το reverse causality. Δηλαδή υπάρχει σχέση μεταξύ αίτιου και αποτελέσματος, ανεξάρτητης και εξαρτημένης μεταβλητής, γιατί συμβαίνουν και τα δύο ταυτόχρονα. Επειδή λοιπόν δεν μπορούμε να αποφασίσουμε προς ποια κατεύθυνση πάει η αιτιότητα, για αυτό το λόγο χρησιμοποιήσαμε χρονική υστέρηση μιας περιόδου (δηλαδή ενός έτους) στις παλινδρομήσεις μας. (βλέπε Πίνακες 3, 4 και 5 που βρίσκονται στο παράρτημα).

Παρόλα αυτά, στο τελικό μοντέλο που χρησιμοποιήθηκε για την παρούσα ανάλυση, χωρίς υστερήσεις στις ανεξάρτητες μεταβλητές, δεν μας ενδιαφέρει το causality αλλά μια στατιστική σχέση δηλαδή αν είναι συνδεδεμένες οι μεταβλητές, χωρίς να μπορούμε να πούμε με σιγουριά τι προκαλεί τι.

4.4 Αναμενόμενα αποτελέσματα

Πίνακας 4.5: Αναμενόμενα αποτελέσματα ανεξάρτητων μεταβλητών

Δείκτης	Ορισμός	Αναμενόμενο πρόσημο
Non - performing loans ratio	$\frac{\text{Μη εξυπηρετούμενα Δάνεια}}{\text{Σύνολο δανείων}}$	-
npl		
Risk weighted assets ratio	$\frac{\text{Risk Weighted Assets}}{\text{Σύνολο στοιχείων ενεργητικού}}$	-
rwa		
Risk – based to Capital ratio	$\frac{\text{Tier 1 + Tier 2}}{\text{Risk Weighted Assets}}$	+
rbc		
Liquidity ratio	$\frac{\text{ετρητά}}{\text{Σύνολο στοιχείων ενεργητικού}}$	+
liq		
Income to cost ratio	$\frac{\text{Συνολικά Έσοδα}}{\text{Συνολικά Έξοδα}}$	+
icost		
Loans to assets ratio	$\frac{\text{Σύνολο δανείων}}{\text{Σύνολο στοιχείων ενεργητικού}}$	+
loanass		
Provisions to loans ratio	$\frac{\text{Προβλέψεις για δάνεια}}{\text{Σύνολο στοιχείων ενεργητικού}}$	-
prov		
size	In Σύνολο στοιχείων ενεργητικού	-

4.5 Οικονομετρική Τεχνική

Για την εξέταση των μεταβλητών της παρούσας διπλωματικής τη χρονική περίοδο 2000 - 2016 χρησιμοποιήθηκε η διαστρωματική (cross – section) και διαχρονική ανάλυση (time – series), δηλαδή μορφή δεδομένων σε πάνελ (panel data). Η στατιστική σημαντικότητα των αποτελεσμάτων του υποδείγματος προσδιορίζεται σε διάστημα εμπιστοσύνης ποσοστού 1%, 5% και 10%.

Οι παλινδρομήσεις για τα δεδομένα πάνελ πραγματοποιήθηκαν με τη βοήθεια του στατιστικού προγράμματος STATA. Η διερεύνηση της σχέσης μεταξύ εξαρτημένης και ανεξάρτητων μεταβλητών έγινε με τη μέθοδο εκτίμησης σταθερών επιδράσεων (fixed effects), για να λάβουμε υπόψη τα χαρακτηριστικά κάθε τράπεζας ξεχωριστά.

Ένα πλεονέκτημα των δεδομένων σε μορφή πάνελ είναι ότι περιορίζεται σε μεγάλο βαθμό το φαινόμενο της πολυσυγγραμικότητας μεταξύ των ανεξάρτητων μεταβλητών και επίσης αντιμετωπίζεται το πρόβλημα του μεροληπτικού σφάλματος. Επίσης, αυξάνεται ο αριθμός των παρατηρήσεων του δείγματος, με αποτέλεσμα βελτίωση της αποτελεσματικότητας των συντελεστών που είναι προς εκτίμηση, λόγω της ανόδου των βαθμών ελευθερίας.

Παρέχεται η δυνατότητα στον αναλυτή να διερευνήσει τη συμπεριφορά μιας διαστρωματικής σε διαχρονικό επίπεδο, άρα και να διαμορφώσει καλύτερη άποψη για τα χαρακτηριστικά της. Αξίζει να τονισθεί ότι, με αυτό τον τρόπο παρακάμπτεται το εμπόδιο της ετεροσκεδαστικότητας, το οποίο πλήττει τα διαστρωματικά υποδείγματα.

Τέλος, με την βοήθεια των πάνελ μπορούμε να λάβουμε υπόψη την ετερογένεια μεταξύ των οικονομικών μονάδων και να ελέγξουμε τόσο τις στατιστικές όσο και τις δυναμικές αλληλεξαρτήσεις.

Τα δεδομένα πάνελ χρησιμοποιούνται κυρίως με δύο μεθόδους, τη μέθοδο των τυχαίων επιδράσεων (the random effects method) και τη μέθοδο των σταθερών επιδράσεων (the fixed effects method).

Η μέθοδος των σταθερών επιδράσεων (fixed effect) χρησιμοποιείται μόνο όταν οι μεταβλητές μεταβάλλονται με την πάροδο του χρόνου και υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών και του όρου λάθους της συνάρτησης. Σε αντίθεση με τη μέθοδο των τυχαίων επιδράσεων (random effect) της οποίας οι μεταβλητές είναι χρονικά αμετάβλητες και δεν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών και του όρου λάθους της συνάρτησης.

4.6 Εξίσωση προς εκτίμηση

$$Y_{it} = \beta_0 + \beta_1 X_{1it} + \beta_2 X_{2it} + \dots + \beta_k X_{kit} + u_{it}$$

Όπου:

Y_{it} : η εξαρτημένη μεταβλητή

β_0 : σταθερός όρος

X_{kit} : οι ανεξάρτητες μεταβλητές με δείκτη i και t

β_k : συντελεστές των ανεξάρτητων μεταβλητών

i : ο δείκτης που αναφέρεται στη χώρα

u_{it} : κατάλοιπα της παλινδρόμησης (σφάλμα)

Πιο συγκεκριμένα, στη παραπάνω εξίσωση, η εξαρτημένη μεταβλητή Y_{it} , είναι η πιθανότητα πτώχευσης (η οποία μετρείται με το z – score), στη χώρα i την χρονική περίοδο t .

4.7 Ανάλυση αποτελεσμάτων

Γενικά, αν η ανεξάρτητη μεταβλητή είναι στατιστικά σημαντική και έχει θετικό πρόσημο σημαίνει, ότι η εξαρτημένη μεταβλητή αυξάνεται, στη παρούσα ανάλυση εξαρτημένη είναι το z-score, επομένως μειώνεται ο κίνδυνος της πτώχευσης. Αντίστοιχα αν η ανεξάρτητη μεταβλητή είναι στατιστικά σημαντική και έχει αρνητικό πρόσημο σημαίνει ότι η εξαρτημένη μειώνεται, δηλαδή αυξάνεται ο κίνδυνος της πτώχευσης.

Όμως υπάρχει το μειονέκτημα ότι η πιθανότητα πτώχευσης, δηλαδή το z-score μιας τράπεζας, δεν αλλάζει εύκολα από τη μια χρονιά στην άλλη επομένως πρέπει να λάβουμε υπόψη και τη τιμή του την προηγούμενη χρονιά. Οικονομετρικά, όταν μια μεταβλητή εξαρτάται έντονα από τη τιμή της την προηγούμενη χρονιά λέγεται ότι υπάρχει αυτοσυσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών. Για αυτό το λόγο θα βάλουμε υστέρηση στην εξαρτημένη. Με άλλα λόγια, η τιμή του z - score σήμερα εξαρτάται από τι τιμή που είχε χτες.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφερθεί ότι υπάρχουν πολλοί παράγοντες που επηρεάζουν την τράπεζα ως προς τι μπορεί να την ωθήσει στο να αθετήσει τις υποχρεώσεις της. Όμως, επειδή υπάρχουν οικονομετρικά ζητήματα όπως η αυτοσυσχέτιση, δεν μπορούν να μπουν όλες οι μεταβλητές μαζί. Επίσης, η έλλειψη δεδομένων για ορισμένες μεταβλητές δεν μας επιτρέπουν την σωστή εκτίμηση του μοντέλου. Για αυτούς τους λόγους, έχουμε φτιάξει δύο εναλλακτικά εμπειρικά μοντέλα, στο ένα έχουμε συμπεριλάβει τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια προσθέτοντας τις υπόλοιπες μεταβλητές και στην δεύτερη αφαιρούμε τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια και προσθέτουμε τις προβλέψεις. Βέβαια καταλήγουμε στο ίδιο συμπέρασμα που θα συζητηθεί παρακάτω.

Πίνακας 4.6: Αποτελέσματα παλινδρομήσεων με έμφαση στα NPLs

Εξαρτημένη: lnzscore	I	II
L.lnzscore	0.496***	0.377***
	(14.53)	(10.11)
npl	-1.571**	-2.064**
	(-2.28)	(-2.18)
rbc	1.076	0.424
	(0.96)	(0.24)
rwa	-0.181	-0.872*
	(-0.82)	(-1.70)
liq	0.670	3.279**
	(0.63)	(2.16)
icost	1.259***	2.102***
	(4.76)	(4.74)
loanass	0.117	0.379
	(0.40)	(0.64)
size	-0.079***	-0.289**
	(-2.85)	(-2.24)
R² adjusted	0.460	0.295
N_clust		95
obs	704	705

Σε παρένθεση είναι η κριτική τιμή (t-statistics) των συντελεστών ενώ τα ***, ** και * υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας σε 1%, 5% και 10%, αντίστοιχα.

Στον παραπάνω πίνακα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της αρχικής παλινδρόμησης για τη μέση τράπεζα στη στήλη (I) και με τη μέθοδο fixed effect στη στήλη (II), με εξαρτημένη μεταβλητή την πιθανότητα πτώχευσης δίνοντας έμφαση και για τις δύο, στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια.

Τα παραπάνω αποτελέσματα αναφέρονται σε ποιές σημερινές μεταβλητές επηρεάζουν την πιθανότητα πτώχευσης των τραπεζών φέτος, δεδομένης της χθεσινής κατάστασης.

Σύμφωνα με τον προσαρμοσμένο συντελεστή προσδιορισμού, R^2 adjusted, η πιθανότητα πτώχευσης εξηγείται κατά 46% από τη στήλη (I) και κατά 29,5% από τη στήλη (II).

Όσον αφορά τη στήλη (I), ιδιαίτερη σημασία έχουν οι δείκτες των μη εξυπηρετούμενων δανείων, ο δείκτης συνολικών εσόδων προς τα συνολικά έξοδα και το μέγεθος της τράπεζας.

Πιο συγκεκριμένα, ο δείκτης των μη εξυπηρετούμενων δανείων έχει συντελεστή - **1,571** ο οποίος είναι στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο σημαντικότητας 5% και με t-statistic -2,28 . Το αρνητικό πρόσημο του συντελεστή, μας δείχνει ότι η εξαρτημένη μειώνεται, δηλαδή αυξάνεται ο κίνδυνος της πτώχευσης στη περίπτωση αύξησης των μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Αντίστοιχα αρνητικό πρόσημο στο συντελεστή έχει και η μεταβλητή του μεγέθους, με συντελεστή - **0,079** και στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Ερμηνεύοντας το αρνητικό πρόσημο του συντελεστή, καταλήγουμε ότι είναι μεγαλύτερη η πιθανότητα για τις μεγάλες τράπεζες, να οδηγηθούν σε πτώχευση, παρά για τις μικρές.

Ενώ η μεταβλητή του δείκτη συνολικά έσοδα προς τα συνολικά έξοδα έχει συντελεστή **1,259** όπου είναι στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο σημαντικότητας 1% με t-statistic 4,76 . Η θετική αυτή επιρροή ερμηνεύεται από το γεγονός, αν η τράπεζα είναι σε θέση να διαχειριστεί αποτελεσματικά τα έσοδα – έξοδα της τότε μειώνει τη πιθανότητα να αθετήσει τις υποχρεώσεις της.

Από τη στήλη (I) συμπεραίνουμε λοιπόν, ότι η αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, η μη αποτελεσματική διαχείριση των τραπεζικών εσόδων – εξόδων της καθώς και το μεγάλο μέγεθος μπορεί να οδηγήσει μια μέση τράπεζα στη πτώχευση.

Επειδή όμως αυτή η παλινδρόμηση δεν ξεχωρίζει την δυναμική, θα χρησιμοποιήσουμε τη μέθοδο εκτίμησης των σταθερών επιδράσεων (fixed effects), στήλη (II).

Σύμφωνα με τη στήλη (II), για τη μέση τράπεζα λαμβάνοντας υπόψη μεμονωμένους παράγοντες για κάθε τράπεζα (π.χ. σε ποια χώρα είναι, τη φήμη της, τη διοίκηση της, κλπ) παρατηρούμε ότι τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια επηρεάζουν την πιθανότητα πτώχευσης. Το μέγεθος και ο δείκτης συνολικών εσόδων προς τα συνολικά έξοδα παραμένουν ίδια ως προς τη στατιστική σημαντικότητα και το πρόσημο τους. Ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι η αυξήθηκε η στατιστική σημαντικότητα της ρευστότητα των τραπεζών,

Πιο αναλυτικά, ο δείκτης των μη εξυπηρετούμενων δανείων έχει συντελεστή - **2.064** ο οποίος είναι στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο σημαντικότητας 5% και με t–statistic -2,18 .

Στατιστικά σημαντικοί σε επίπεδο σημαντικότητας 1% παραμένουν οι συντελεστές του δείκτη μεγέθους και του δείκτη συνολικών εσόδων προς τα συνολικά έξοδα, με συντελεστές **-0.289** και **2.102** αντίστοιχα.

Ο δείκτης της ρευστότητας έχει συντελεστή **3.279**, ο οποίος είναι στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο σημαντικότητας 5% και με t–statistic 2.16. Το θετικό του πρόσημο μας δείχνει ότι συμβάλει στο να μην οδηγηθεί σε πτώχευση η τράπεζα αν κατέχει ρευστά διαθέσιμα.

Τέλος, παρατηρούμε ότι, και στις δύο στήλες ο δείκτης συνολικών δανείων προς το σύνολο στοιχείων ενεργητικού είναι στατιστικά ασήμαντος παράγοντας ενώ το κεφάλαιο είναι στατιστικά σημαντικό σε επίπεδο 10% ως προς την πιθανότητα πτώχευσης των τραπεζών.

Πίνακας 4.7: Αποτελέσματα παλινδρομήσεων με έμφαση στις προβλέψεις

Εξαρτημένη: Inzscore	I	II
L.Inzscore	0.473***	0.352***
	(13.36)	(9.96)
npl	-	-
	-	-
rbcrr	1.096	0.618
	(1.02)	(0.37)
rwa	- 0.101	- 0.829*
	(-0.48)	(-1.74)
liq	1.489	3.765**
	(1.40)	(2.54)
icost	1.384***	2.203***
	(5.15)	(5.00)
loanass	0.048	0.416
	(0.17)	(0.70)
prov	- 30.513***	- 37.800***
	(-3.63)	(-3.68)
size	- 0.073***	-0.220*
	(-2.72)	(-1.72)
R² adjusted	0.480	0.328
N_clust		95
obs	704	705

Σε παρένθεση είναι η κριτική τιμή (t-statistics) των συντελεστών ενώ τα ***, ** και * υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας σε 1%, 5% και 10%, αντίστοιχα.

Στον παραπάνω πίνακα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της αρχικής παλινδρόμησης για τη μέση τράπεζα στη στήλη (I) και με τη μέθοδο fixed effect στη στήλη (II), με εξαρτημένη μεταβλητή την πιθανότητα πτώχευσης δίνοντας έμφαση στις προβλέψεις.

Οι προβλέψεις όπως είχαμε δει από τον πίνακα συσχέτισης των συντελεστών (Correlation Matrix) στη σελίδα της παρούσας διπλωματικής έχουν υψηλή αυτοσυσχέτιση (0,5867) με τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια για το λόγο αυτό οι παλινδρομήσεις αυτές έχουν υπολογιστεί χωρίς τη μεταβλητή των μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Σύμφωνα με τον προσαρμοσμένο συντελεστή προσδιορισμού, R^2 adjusted, η πιθανότητα πτώχευσης εξηγείται κατά 48% από τη στήλη (I) και κατά 32,8% από τη στήλη (II).

Παρατηρώντας τη στήλη (I), ιδιαίτερη σημασία έχουν οι δείκτες των συνολικών εσόδων προς συνολικά έξοδα, οι προβλέψεις και το μέγεθος των τραπεζών.

Πιο συγκεκριμένα, ο δείκτης των συνολικών εσόδων προς συνολικά έξοδα έχει συντελεστή **1,384** ο οποίος είναι στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο σημαντικότητας 1% και με t -statistic 5,15 . Το θετικό πρόσημο του συντελεστή, μας δείχνει ότι η εξαρτημένη αυξάνεται, δηλαδή μειώνεται ο κίνδυνος της πτώχευσης στη περίπτωση αποτελεσματικής διαχείρισης των τραπεζικών εσόδων – εξόδων.

Ο δείκτης των προβλέψεων έχει συντελεστή **-30,513** ο οποίος είναι στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο σημαντικότητας 1% και με t -statistic -3,63. Ενώ ο δείκτης του μεγέθους έχει συντελεστή **-0.073** οποίος είναι στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο σημαντικότητας 1% και με t -statistic -2,72.

Συμπεραίνουμε λοιπόν, ότι αύξηση των προβλέψεων και η σωστή διαχείριση των εσόδων – εξόδων, μικραίνουν την πιθανότητα να οδηγηθεί σε πτώχευση μια μικρή μέση τράπεζα.

Με τη μέθοδο εκτίμησης των σταθερών επιδράσεων (fixed effects) στη στήλη (II) παρατηρούμε επιπλέον αύξηση στη στατιστική σημαντικότητα του δείκτη της ρευστότητας.

Πιο αναλυτικά, ο δείκτης των μη συνολικών εσόδων προς συνολικά έξοδα έχει συντελεστή **2,203** ο οποίος είναι στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο σημαντικότητας 1% και με t -statistic 5,00 . Ενώ ο δείκτης των προβλέψεων έχει συντελεστή με αρνητικό πρόσημο, **- 37,800** , ο οποίος είναι στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο σημαντικότητας 1% και με t -statistic -3,68 .

Ο δείκτης της ρευστότητας έχει συντελεστή **3,765** , ο οποίος είναι στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο σημαντικότητας 5% και με t -statistic 2,54 . Το θετικό του πρόσημο μας δείχνει ότι συμβάλλει στο να μην οδηγηθεί σε πτώχευση η τράπεζα αν κατέχει ρευστά διαθέσιμα.

Τέλος, παρατηρούμε ότι, οι συντελεστές του δείκτη σταθμισμένων με κίνδυνο στοιχείων του ενεργητικού και του μεγέθους είναι στατιστικά σημαντικοί σε επίπεδο σημαντικότητας 10% . Ενώ, οι συντελεστές του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας με βάση τον κίνδυνο και του δείκτη συνολικών δανείων προς το σύνολο στοιχείων ενεργητικού είναι στατιστικά ασήμαντοι, επομένως δεν παίζουν ρόλο για την πτώχευση των τραπεζών.

5ο Κεφάλαιο:

Σύνοψη και Προτάσεις

Οι τράπεζες παίζουν καθοριστικό ρόλο στην οικονομική και κοινωνική ευημερία, για τον λόγο αυτό θα πρέπει να μπορούν να ανταπεξέλθουν στις υποχρεώσεις τους. Στη παρούσα διπλωματική στόχος ήταν να προσδιοριστεί κατά πόσο τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια μπορούν να αποτελέσουν έναν ισχυρό παράγοντα κινδύνου για τις τράπεζες, που μπορεί να τις οδηγήσει ακόμα και στη πτώχευση.

Στις συνθήκες που βρισκόμαστε, δηλαδή τη παγκόσμια κρίση και τις λίγες παρατηρήσεις που έχουμε διαθέσιμες για τη χρονική περίοδο 2000 - 2016, δηλαδή βρισκόμαστε μέσα στη κρίση καθώς μετράμε τα τελευταία χρόνια, συμπεραίνουμε ότι υπάρχει αιτιώδη συνάφεια μεταξύ της συσσώρευσης υψηλού αποθέματος μη εξυπηρετούμενων δανείων και της πιθανότητας πτώχευσης μιας τράπεζας.

Καθίσταται λοιπόν σαφές ότι, αν τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια αυξηθούν, η κεφαλαιοποίηση δεν βοηθάει κατ' ανάγκη τις τράπεζες να μην αθετήσουν τις υποχρεώσεις τους. Συνεπώς, αυτό που θα πρέπει να γίνει είναι να μειωθούν τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια. Επομένως, λύση ώστε οι τράπεζες να αποφύγουν την πτώχευση είναι να διαχειριστούν αποτελεσματικά τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια τους.

Ένας τρόπος για τη τράπεζα να μειώσει τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια είναι να πουλήσει μέρος αυτών σε εταιρίες διαχείρισης χαρτοφυλακίων που ειδικεύονται σε υψηλού κινδύνου επενδύσεις. Παρόλα αυτά, αν η τράπεζα συνεχίσει να μην αντιμετωπίζει τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια της, αποφεύγει με άλλα λόγια να τα διαχειριστεί, ακόμα και αν προβαίνει σε κεφαλαιοποιήσεις, αυξάνει την πιθανότητα να οδηγηθεί σε πτώχευση.

Ένας άλλος τρόπος για να αποφύγει την πιθανότητα πτώχευσης μια τράπεζα, είναι να διαχειριστεί αποτελεσματικά τα έσοδα – έξοδα της. Βέβαια, τα έσοδα της είναι δύσκολο να βελτιωθούν επειδή βρισκόμαστε σε κατάσταση πανευρωπαϊκής κρίσης, για το λόγο αυτό θα πρέπει να διαχειριστεί με το

βέλτιστο τρόπο τα κόστη της. Να προσπαθήσει, για παράδειγμα, να μειώσει το κόστος προσωπικού ή να πουλήσει ζημιογόνα τμήματα.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφερθεί ότι η διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων δεν εξαρτάται μόνο από διαδικασίες και πρακτικές της ίδιας της τράπεζας αλλά και με το θεσμικό και νομικό πλαίσιο. Για παράδειγμα, η ανάγκη ύπαρξης ενός πλαισίου συνεργασίας μεταξύ των εθνικών αρχών και των τραπεζών ώστε να εντοπιστούν οι περιπτώσεις στρατηγικών κακοπληρωτών, των δανειοληπτών δηλαδή εκείνων που ενώ έχουν την δυνατότητα να εξυπηρετήσουν τις υποχρεώσεις τους δεν το κάνουν.

Η πρόσφατη νομοθέτηση του πλαισίου εξωδικαστικού συμβιβασμού αποτελεί επίσης ένα σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της αντιμετώπισης των μη εξυπηρετούμενων δανείων αφού παρακάμπτονται αφενός οι μακρόχρονες δικαστικές διαδικασίες, αφετέρου προσαρμόζεται η διαδικασία αποπληρωμής με γνώμονα την πραγματική δυνατότητα του δανειολήπτη να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του.

Σε κάθε περίπτωση, έχειδειχτεί, το πόσο σημαντικό είναι για μια τράπεζα (ανεξάρτητα από τον βαθμό ανακεφαλαιοποίησής της) να συνεχίσει να αντιμετωπίζει τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια της. Στη περίπτωση που δεν το κάνει και επίσης δεν σχηματίζει προβλέψεις για αυτά, τότε, αυξάνει την πιθανότητα να οδηγηθεί σε πτώχευση, με όλες τις αρνητικές συνέπειες που αυτό μπορεί να συνεπάγεται για την εθνική οικονομία.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας 1 : Το δείγμα των τραπεζών που αντλήθηκε ανά χώρα

A/A	Country	CountryCode	Bankname
1	Austria	OE	ERSTE GROUP BANK AG
			RAIFFEISEN BANK
			OBERBANK AG
			BKS BANK AG
			BANK FUER TIROL UND OBERBANK AG
2	Belgium	BE	KBC GROUP NV
			KBC ANCORA
			NATIONAL BANK OF BEL
3	Bulgaria	BL	TEXIM BANK
			BULGARIAN AMERICAN FIRST INVESTMENT
4	Cyprus	CP	HELLENIC BANK PUBLIC BANK OF CYPRUS
			BANK OF CYPRUS
5	Czech Republic	CZ	KOMERCNI BANKA
			MONETA MONEY
6	Dermark	DK	DANSKE BANK
			JYSKE BANK
			SYDBANK
			RINGKJ. LANDBOBANK
			SPAR NORD BANK
7	Estonia	EO	LHV GROUP
8	Filandia	FN	AKTIA BANK PLC
			ALANDSBANKEN ABP
			EVLI PANKKI OYJ
9	Germany	DE	DEUTSCHE BANK AG
			COMMERZBANK AG
			DEUTSCHE PFA
			OLDENBURGISCHE L-BK
10	France	FR	UMWELTBANK
			BNP PARIBAS SA
			STE. GENL. DE FRANCE
			CREDIT AGRICOLE SA
			NATIXIS
			CREDIT INDUSTRIEL

			CAISSE REGIONALE
			CFM INDOSUEZ WE
			CRCAM NORD DE
			CAISSE REG DE CREDIT
11	Greece	GR	ALPHA BANK SA
			NATL BANK OF GREECE
			PIRAEUS BANK
			EUROBANK ERGASIAS SA
			ATTICA BANK SA
			BANK OF GREECE SA
12	Iceland	IC	KAUPTHING BANK HF
			GLITNIR BANKI HF
			LANDSBANKI ISLANDS
13	Ireland	IR	BANK OF IRELAND
			PERMANENT TSB GROUP
14	Italy	IT	INTESA SANPAOLO SPA
			UNICREDIT SPA
			BANCO BPM SPA
			MEDIOBANCA SPA
			UNIONE DI BAN
			BANCA MONTE PASCHI
			BPER BANCA SPA
			CREDITO EMILIANO SPA
			FINECOBANK
			BANCA CARIGE
			BANCA POPOLARE
			BANCA PICCOLO
			BANCO DESIO BRIANZA
			BANCA FINNAT EURAMER
			BANCA PROFILO
			INTESA SANPAOLO SPA
15	Luxembourg	LU	ESPIRITO SANTO FINAN
16	Malta	MT	BANK OF VALLETTA
			HSBC BANK M P.L.C
			FIMBANK
			LOMBARD BANK MALTA
17	Netherlands	NL	ING GROEP N.V.
			ABN AMRO GROUP
			VAN LANSCHOT NV
18	Poland	PL	POWSZECHNA KASA
			BANK PEKAO S.A.

			BANK ZACHODNI WBK SA ING BANK SLASKI SA MBANK ALIOR BANK SA BANK MILLENNIUM SA BANK HANDLOWY BANK BGZ BNP
19	Portygal	PT	BANCO COMERCIAL PORT BANCO BPI, S.A.
20	Romania	RO	BANCA TRANSILVANIA BRD GROUPE SOCIETE BANCA
21	Slovakia	SX	TATRA BANKA AS VSEOB UVER BANKA OTP BANKA SLOVENSKO PRIMA BANKA
22	Slovenia	SI	ABANKA VIPA NOVA KREDITNA BANKA
23	Spain	ES	BANCO SANTANDER SA BANCO BILBAO VIZCAYA CAIXABANK BANKIA SAU BANCO SABADELL BANCO POPULAR ESP. BANKINTER S.A. LIBERBANK SA
24	Sweden	SD	NORDEA BANK SWEDBANK AB SV. HANDELSBANKEN AB SKANDINAVISKA ENSK
25	Switzerland	SW	UBS GROUP AG CREDIT SUISSE GROUP JULIUS BAER BANQUE CANT VAUDOISE VONTOBEL HOLDING AG EFG INTERNATIONAL LUZERNER KANTONAL CEMBRA MONEY BANK AG ST GALLER KANT BANK COOP BANQUE CANTON

			GENEVE
			BERNER KANTO
			GRAUBUENDNER KBK
			LIECHTENSTEIN LANDBK
			ZUGER KANTONALBANK
			VALIANT HOLDING
			VP BANK AG
			BANQUE CANTONALE
			BANK LINTH LLB AG
			BASELLAND KANTONALBK
			BASLER KANTONALBANK
26	United Kingdom	UK	HSBC HOLDINGS PLC
			LLOYDS BANKING GROUP
			BARCLAYS PLC
			ROYAL BANK
			STANDARD CHARTERED
			METRO BANK PLC
			VIRGIN MONEY
			CYBG PLC
			SHAWBROOK GROUP PLC
			ALDERMORE
			BGEO GROUP PLC
			TBC BANK GROUP PLC

Πίνακας 2: Αποτελέσματα παλινδρομήσεων μόνο για PIGS ¹¹

Εξαρτημένη: Inzscore	I	II
L.Inzscore	0.429***	0.361***
	(6.27)	(5.39)
npl	-2.350**	-2.565
	(-2.03)	(-1.59)
rbc	1.137	4.735
	(0.43)	(1.53)
rwa	-0.615	-0.148
	(-1.16)	(-0.16)
liq	-0.246	-0.292
	(-0.07)	(-0.08)
icost	1.171**	2.117***
	(2.36)	(3.22)
loanass	0.537	-0.995
	(0.80)	(-0.68)
size	-0.065	-0.202
	(-1.47)	(-0.90)
R² adjusted	0.366	0.308
N_clust		28
obs	257	257

Σε παρένθεση είναι η κριτική τιμή (t-statistics) των συντελεστών ενώ τα ***, ** και * υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας σε 1%, 5% και 10%, αντίστοιχα.

¹¹ Portugal, Italy, Greece, Spain

Παρατηρούμε ότι μόνο ο δείκτης συνολικών εσόδων προς συνολικά έξοδα είναι στατιστικά σημαντικός και τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια δεν παίζουν σημαντικό ρόλο, δηλαδή τα αποτελέσματα είναι διαφορετικά από αυτά που περιμέναμε. Όμως δεν μπορώ να βασιστώ στα συγκεκριμένα αποτελέσματα επειδή το δείγμα είναι πολύ μικρό, για τον λόγο αυτό παρατίθεται στο παράρτημα και όχι στο κύριο σώμα της εμπειρικής ανάλυσης.

Πίνακας 3 : Μέθοδο εκτίμησης **Pooled OLS**

	I	II
npl	-3.046*** (-4.15)	
rbc	-0.585 (-0.52)	
rwa	0.259 (1.13)	
liq	2.052 (1.60)	
icost	2.201*** (8.12)	
size	-0.080*** (-2.85)	
L.npl		-2.100** (-2.28)
L.rbc		2.011* (1.67)
L.rwa		0.234 (1.13)
L.liq		-0.196 (-0.19)
L.icost		2.053*** (6.94)
L.size		-0.100*** (-3.46)
R² adjusted	0.283	0.265
N_clust		
obs	798	723

Στη στήλη (I) παρουσιάζονται τα αποτελέσματα πώς η πιθανότητα πτώχευσης σήμερα επηρεάζεται από την κατάσταση που επικρατεί σήμερα. Υπάρχει δηλαδή, το πρόβλημα του reverse causality γιατί συμβαίνουν και τα δύο ταυτόχρονα και δεν μπορούμε να αποφασίσουμε προς τα πού πάει η αιτιότητα. Η στήλη (II) παρουσιάζει εννοιολογικά πιο ορθά αποτελέσματα.

Πίνακας 4 : Μέθοδο εκτίμησης **Fixed effects**

	I	II
npl	-3.857*** (-3.42)	
rbc	0.725 (0.45)	
rwa	0.121 (0.42)	
liq	4.071** (2.34)	
icost	2.886*** (6.53)	
size	-0.137 (-1.05)	
L.npl		-2.185* (-1.93)
L.rbc		4.470** (2.40)
L.rwa		-0.007 (-0.02)
L.liq		4.298** (2.33)
L.icost		2.410*** (5.17)
L.size		-0.436*** (-3.56)
R² adjusted	0.189	0.160
N_clust	98	96
obs	799	724

Λαμβάνοντας υπόψη τη δυναμική της κάθε τράπεζας με τη μέθοδο εκτίμησης fixed effects.

Πίνακας 5 : Αποτελέσματα με υστέρηση σε ανεξάρτητες και εξαρτημένη

	I Pooled OLS	II Fixed effects
L.Inzscore	0.530***	0.375***
	(15.49)	(9.75)
L.npl	-0.409	-0.303
	(-0.67)	(-0.38)
L.rbcrr	2.865***	4.055**
	(2.76)	(2.54)
L.rwa	-0.000	-0.185
	(-0.00)	(-0.54)
L.liq	0.008	4.463**
	(0.01)	(2.13)
L.icost	0.829***	1.387***
	(3.39)	(3.82)
L.size	-0.092***	-0.426***
	(-3.87)	(-3.97)
R² adjusted	0.461	0.278
N_clust		93
obs	682	683

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ**Άρθρα**

- Ronald E. Shrieves and Drew Dahl, ‘Relationship between risk and capital in commercial banks’, *Journal of Banking and Finance* 16 (1992) 439-457.
- Allen N. Berger and Gregory F. Udell, ‘Collateral, loan quality, and bank risk’, *Journal of Monetary Economics* 25 (1990) 21-42. North-Holland
- Teresa Garcia-Marco and M. Dolores Robles-Fernandez ‘Risk-taking behaviour and ownership in the banking industry: The Spanish evidence’, *Journal of Economics and Business* 60 (2008) 332–354.
- Karlo Kauko, ‘External deficits and non-performing loans in the recent financial crisis’, *Economics Letters* 115 (2012) 196–199.
- Douglas J. Elliott, ‘A Primer on Bank Capital’, The Brookings Institution (2010)
- Gabriel Jimenez and Jesus Saurina ‘Collateral, type of lender and relationship banking as determinants of credit risk’ *Journal of Banking & Finance* 28 (2004) 2191–2212.
- David VanHoose, ‘Theories of bank behavior under capital regulation’ *Journal of Banking & Finance* 31 (2007) 3680–3697.
- Dimitrios P. Louzis, Angelos T. Vouldis and Vasilios L. Metaxas, ‘Macroeconomic and bank-specific determinants of non-performing loans in Greece: A comparative study of mortgage, business and consumer loan portfolios’ *Journal of Banking & Finance* 36 (2012) 1012–1027.
- Erlend Nier and Ursel Baumann, ‘Market discipline, disclosure and moral hazard in banking’ *Journal of Financial Intermediation* 15 (2006) 332–361
- Aslı Demirgüç-Kunt, Enrica Detragiache and Thierry Tresselt, ‘Banking on the principles: Compliance with Basel Core Principles and bank soundness’ *Journal of Financial Intermediation* 17 (2008) 511–542.

- Asli Demirgüç-Kunt and Enrica Detragiache (2000) ‘Does deposit insurance increase banking system stability? An empirical investigation’, *Journal of Monetary Economics*, Vol.49, pp. 1373–1406
- Thorsten Beck, Olivier De Jonghe and Glenn Schepens, ‘Bank competition and stability: Cross-country heterogeneity’ *Journal of Financial Intermediation* 22 (2013) 218–244.
- Janice Boucher Breuer, ‘Problem bank loans, conflicts of interest, and institutions’ *Journal of Financial Stability* 2 (2006) 266–285.
- Gabriel Jiménez, Jose A. Lopez and Jesús Saurina, ‘How does competition affect bank risk-taking?’ *Journal of Financial Stability* 9 (2013) 185–195
- Gerard Caprio Jr. and Daniela Klingebiel, ‘Bank Insolvency: Bad Luck, Bad Policy, or Bad Banking?’ *Annual World Bank Conference on Development Economics* 1996.
- Aiyar, S, W Bergthaler, J Garrido, A Ilyina, A Jobst, K Kang, D Kovtun, Y Liu, D Monaghan and M Moretti (2015) “A strategy for resolving Europe’s problem loans”, *IMF Staff Discussion Note No 15/19*, Washington, DC, International Monetary Fund.
- ECB Working Paper No.1515 (February 2013): "Non-performing loans. What matters in addition to the economic cycle?"
- IMF WP/16/35 (July 2016): “Cleaning-up bank balance sheets: economic, legal and supervisory measures for Italy”
- IMF Staff discussion note SDN/15/19 (September 2015): “A strategy for resolving Europe’s problem loans

Βιβλία

- Άγγελος Α. Αντζουλάτος, (2011) 'Κυβερνήσεις Χρηματαγορές και Μακροοικονομία ...πλοήγηση στον κόσμο της οικονομίας και των αγορών' Εκδόσεις Διπλογραφία, Αθήνα.
- Άγγελος Α. Αντζουλάτος, (Οκτώβριος 2016), Σημειώσεις Τραπεζικής.
- Αθανάσιος Γ. Νούλας (2005) 'Χρήμα & Τράπεζες', Θεσσαλονίκη .
- Απόστολος Γ. Χριστόπουλος και Ιωάννης Γ. Ντόκας (2012) 'Θέματα Τραπεζικής και Χρηματοοικονομικής Θεωρίας' Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.
- Γεράσιμος Γ. Σαπουντζόγλου και Χαράλαμπος Ν. Πεντότης, (2009) 'Τραπεζική Οικονομική' τόμος Α', Εκδόσεις Γ. Μπένου, Αθήνα .
- Γεράσιμος Γ. Σαπουντζόγλου και Χαράλαμπος Ν. Πεντότης, (2009) 'Τραπεζική Οικονομική' τόμος Β', Εκδόσεις Γ. Μπένου, Αθήνα .
- Γεωργίου Α. Καραθανάση, (1999) 'Χρηματοοικονομική Διοίκηση και Χρηματιστηριακές Αγορές' Εκδόσεις Γ. Μπένου, Αθήνα.
- Γκίκας Α. Χαρδούβελης, (2016), Σημειώσεις Τραπεζικής Διοικητικής .
- Μιχάλης Γλύκας, Γιώργος Ξηρογιάννης και Χρήστος Σταϊκούρας, (2006) 'Όργάνωση και Διοίκηση Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων', Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
- Παναγιώτης Χρ. Αγγελόπουλος,(2013), 'Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό σύστημα' Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, Αθήνα